

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Lastensuojelun tukihenkilökoulutuksen arviointi

Tukea itsenäistymiseen – projekti, EHJÄ ry.

Jani Pallaskivi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Toukokuu / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jani Pallaskivi	Sivumäärä 43 ja 8 liitesivua
Työn nimi Lastensuojelun tukihenkilökoulutuksen arviointi. Tukea itsenäistymiseen – projekti, EHJÄ ry.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja EHJÄ ry	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyön käsittelee lastensuojelun tukihenkilötoimintaa. Erityishuoltojärjestöjen Liitto EHJÄ ry on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö ja lastensuojelun tukihenkilötoimintaa kehittävä taho Suomessa. Opinnäytetyö toteutettiin työelämäyhteistyössä EHJÄ ry:n projektin Tukea itsenäistymiseen kanssa. Projekti rekrytoi, kouluttaa ja tukee vapaaehtoisia tukihenkilöitä lastensuojelulaitoksista itsenäistyville nuorille.</p> <p>Lastensuojelulaitoksista itsenäistyvien sosiaaliset verkostot saattavat olla pirstaleisia tai niissä olla merkittäviä puutteita. Tähän nivelvaiheen problematiikkaan haluaa EHJÄ ry tuottaa aikuisia nuoren rinnalle kävelijöitä auttamaan, tukemaan ja kannustamaan arjen haasteissa. Tukihenkilö on vapaaehtoinen toimija, joka koulutetaan tehtävään EHJÄ ry: toimesta.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena ja kvantitatiivisena kyselytutkimuksena sekä henkilöhaastatteluna. Tutkimusaineisto kerättiin marraskuussa 2012 järjestetyn tukihenkilökoulutuksen aikana. Tukihenkilökoulutus piti sisällään 6 koulutuskertaa ja yhteensä 18,5 tuntia.</p> <p>Tutkimusaineiston analyysin mukaan tukihenkilökoulutusta pidettiin osallistujien toimesta kokonaisuutena onnistuneena ja vastasi se osallistujien mielestä tarkoitustaan. Erityisen merkitykselliseksi koettiin kokemusasiantuntijoiden eli itsenäistyvien nuorten koulutuskerta ja ryhmän vertaistuki.</p> <p>Vapaaehtoisten tukihenkilöiden mielestä koulutusta on mahdollista lisätä kokemusasiantuntijoiden roolia koulutuksessa. Tämä tarkoittaa siitä, että antaa enemmän nuorille puhe aikaa tai pyytää jo aiemmin tukihenkilöinä toimineita kertomaan toiminnasta. Tämän lisäksi tutkimukseen osallistuneet vapaaehtoiset toivoivat jatkossa koulutuksessa esiteltävän esimerkkinuoren tarina, jonka avulla on mahdollista ymmärtää lastensuojelulaitosta elinympäristönä ja itsenäistymisen lähtökohtana.</p>	
Asiasanat lastensuojelu, tukihenkilötoiminta, vapaaehtoistoiminta, hiljainen tieto	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jani Pallaskivi	Number of Pages 51
Title Evaluation of a voluntary support person education in child protection. EHJÄ ry.	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor EHJÄ ry	
Abstract <p>This thesis is about voluntary support persons in child protection. The Federation of Special Welfare Organizations (EHJÄ ry) is a national child protection organization that was founded in 1983. The work in EHJÄ is emphasized on aftercare and support person services in child protection.</p> <p>Thesis was produced as a co-operation with one of EHJÄ ry's projects. The project educates support persons for child protection. A support person is an ordinary, trustworthy adult, whose own life is in balance. A support person is an important model for a child, and he/she acts as a listener and as a safe adult with whom the child can go to hobbies and spend free time. Tukea itsenäistymiseen-project arranged a course for voluntary support persons in November 2012. The course lasted for 6 meetings, in total of 18, 5 hours.</p> <p>The thesis was made using qualitative, statistical and personal interview methods. The data was collected during the course. The data analysis was carried out using content analysis.</p> <p>According the study the participants of the course were satisfied with level of education provided by EHJÄ ry. The feedback shows that the participants were very pleased with the course. The most important aspects of findings show that participants liked the part when young people themselves talked about what they needed from the support person. Study shows that there was too little time you them in course schedule.</p> <p>The most important proposal for developing the course is adding more real-life based knowledge to the course. Participants liked the stories of young people in one of the lessons. The lesson was most liked among the participants.</p>	
Keywords Child protection, voluntary work, support person, tacit knowledge	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimusmenetelmät ja tiedonkeruu	6
1.2 Tutkimusprosessin eteneminen	8
1.3 Tutkimusmetodi ja sisällönanalyysi	9
2 ERITYISHUOLTOJÄRJESTÖJEN LIITTO EHJÄ RY	11
2.1 Järjestö ja sen palvelut	12
2.2 Kehittämis- ja vaikuttamistyö	13
2.3 Tukea itsenäistymiseen -projekti (2012–2015)	14
3 LASTENSUOJELU	14
3.1 Lasten suojelu ja lastensuojelu	15
3.2 Lastensuojelun muodot ja sijaishuolto	17
3.3 Lastensuojelun jälkihuolto	19
4 TUKIHENKILÖTOIMINTA	23
4.1 Tukihenkilön tehtävät	24
4.2 Tukihenkilökoulutus (5.-28.11.2012)	25
5 VAPAAEHTOISTYÖ	26
4.1 Vapaaehtoistyön käsite	27
4.2 Vapaaehtoistoiminnan modernit paradoksit	28
6 HILJAINEN TIETO	30
6.1 Hiljainen tieto osana vapaaehtoistoimintaa	31
7 ARVIOINTI	32
8 TUTKIMUSTULOKSET	32
8.1 Arvosanat koulutuskerroista	34
8.2 Ryhmytyminen	39
9 KOULUTUSARVIOINTI JA KEHITYSEHDOTUKSET	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Olen matkustanut tämän opinnäytetyön luokse kaukaa maailman toiselta puolelta. Siltä minusta ainakin tuntuu. Aloitin matkani vuonna 2008 kun työskentelin vielä kaupallisella alalla ja aloin miettiä alan vaihtamista. Sokea luottamus omaan sisäiseen tunteeseen siitä, että minun on tarkoitus työskennellä humanistisella ja kasvatusalalla ajoi eteenpäin. Minussa makasi merkittävää käyttämätöntä lahjakkuutta, jonka halusin hyödyntää. Syksyllä 2009 aloitin opinnot Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Tuntuu kuin olisin reilussa viidessä vuodessa matkannut mailman ympäri enemmän kuin kerran. Olen saavuttanut yhden unelmista, jota lähdin tavoittelemaan eli tutkinnon, joka on mandaatti ja lupa työskennellä kasvatusalalla. Se on myös uusi matkalippu. Tämä opinnäytetyö on yksi näyteikkuna siihen mitä olen vuosien aikana oppinut, nähnyt ja kokenut kasvatusalalla.

Ensimmäinen kerran pääsin tutustumaan lastensuojelun toimialaan ollessani työharjoittelussa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä kouluympäristössä ja liikuntamuotoisesta tuottavassa järjestössä Icehearts ry. Havaihduin siihen miten laajalti suomalaisessa yhteiskunnassa tehdään merkittävää ruohojuurityötä perheiden ja lasten tukemiseksi. Kiinnostuin lastensuojelun toimialan kokonaisuudesta ja halusin oppia lisää. Sain harjoittelupaikan Pelastakaa Lapset ry:n lastenkodista Vantaalla, jossa sain mahdollisuuden oppia ja kokea lastensuojelulaitosten arjen moninaisuudesta ja rikkaudesta. Opin sitä kautta sen mihin ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö pyrkii konkretiassa; siihen ettei lasta tarvitsisi huostaanottaa vaan perhe pärjäisi arjessa avoimuuden toimenpiteillä. Minulle alkoi hahmottua lastensuojelun toimialasta laajempi näkökulma, mutta tuntui edelleen siltä, että halusin oppia lisää ja toisesta näkökulmasta. Hakeuduin lastensuojelujärjestöön kehittämishankeopintoja suorittamaan ja siitä sai alkunsa tämä lastensuojelun tukihenkilökoulutusta käsittelevä opinnäytetyö.

Syksyllä 2012 aloitin Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogin tutkintoon sisältyvän kehittämishankeopintojen kokonaisuuden suorittamisen Erityishuoltajärjestöjen liitto EHJÄ ry:ssä, Helsingissä. Työelämäyhteistyönä toteutettu opintokokonaisuus koostui 12 viikon työharjoittelujaksosta. Tavoite oli alussa tutustua perustoimintaan ja tämän jälkeen tuottaa järjestön toimintaa kehittävä tuotos tai toimin-

to. Huhtikuussa vuonna 2012 oli EHJÄ ry käynnistänyt Tukea itsenäistymiseen-projekti, joka kouluttaa vapaaehtoisia lastensuojelun tukihenkilöiksi. Projekti on suunnattu lastensuojelulaitoksista itsenäistyneille nuorille avohuollon tukitoimena. Tehtävään rekrytoitu, vapaaehtoisikoulutuksen suorittanut aikuinen vahvistaa nuoren sosiaalista verkostoa. Rinnalla kulkeva aikuinen pystyy tukemaan nuorta arkeen ja itsenäistymiseen liittyvissä haasteissa. Tukihenkilö pystyy tuottamaan myös nuorelle kokemuksen siitä, että hän on jollekin ihmiselle merkityksellinen ja tärkeä.

Koin merkitykselliseksi oppimismahdollisuudeksi sen, että EHJÄ ry:n toiminnassa yhdistyy monikerroksellisesti alan keskeisiä toimintamuotoja; vapaaehtoistoiminta, lastensuojelu, järjestötoiminta, syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen pyrkivä toiminta. Opinnäytetyön aihepiiri linkittyy luonnollisella tavalla siihen mitä olen aiemmin oppinut lastensuojelusta ja sen erilaisista toimintamuodoista. Kiitän EHJÄ ry:tä yhteistyöstä.

Opinnäytetyön ensimmäinen osa koostuu tutkimusmenetelmien esittelystä sekä tutkimusprosessikuvauksesta. Toisessa luvussa esittelen työn yhteistyöorganisaation keskeiset toiminnot ja palvelut. Tämän jälkeen käsittelen lastensuojelua yleisesti toimintaympäristönä. Neljäs luku käsittelee tukihenkilötoiminnan teoreettista viitekehystä sekä arvioitavaa tukihenkilökoulutusta. Seuraavissa luvuissa käsittelen vapaaehtoistyön, hiljaisen tiedon ja arvioinnin käsitteitä. Kahdessa viimeisessä luvussa esitän tutkimustulokset ja tuotan niiden pohjalta kehitysehdotuksia.

1.1 Tutkimusmenetelmät ja tiedonkeruu

Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osiossa on käytetty kvantitatiivista, kvalitatiivista sekä havainnoivaa reflektointia. Tutkimukseen osallistuneille henkilölle, tukihenkilökoulutukseen osallistuneilla vapaaehtoistoimijoille, annettiin täytettäväksi ensimmäisellä koulutuskerralla esitietolomake (Liite 1.) Lomakkeen tarkoitus oli saada perustietoa osallistujista; ikä, sukupuoli, koulutusaste jne. Tämän lisäksi lomakkeen avoimilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään perusteluita ja syitä koulutukseen ja vapaaehtoistoimintaa osallistumiseen. Esitietolomakkeen lisäksi tutkimukseen osallistuneet täyttivät jokaista koulutuskertaa koskevan palautelomakkeen. Sen avulla kerättiin

tietoa siitä, mitä mieltä osallistujat olivat koulutuskerrasta; mikä koulutuksessa oli hyvää? mitä olisi toivonut lisää? Koulutuskertasidonnaisen palautteen ja tiedon avulla oli mahdollista kartoittaa sisällöllisten asioiden kattavuutta ja koulutusmenetelmien toimivuutta osallistujien kannalta.

Kyselytutkimuksen vahvuudet ovat standardoitu (kaikilta kysytään samat kysymykset) muoto, tehokkuus ja aineiston käsittelyn helppous. Kyselylomake soveltuu hyvin mm. koulutustilaisuuksiin koska tutkimukseen osallistuva kohderyhmä on mahdollista tavoittaa ja kohdata henkilökohtaisesti. Kyselylomakkeessa voi käyttää rinnakkain strukturoituja monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Lomakkeissa on mahdollista pyytää mielipiteitä ja perusteluja jollekin tietylle toiminnalle. Asteikkoihin perustuvassa kysymystyypissä esitetään väittämiä, joista vastaaja valitsee mielipidetään vastaavan vaihtoehdon esimerkiksi täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Avoimet kysymykset sen sijaan antavat tilaa vastaajalle ilmaista itseään ilman, että hänelle on ehdotettu vastausvaihtoehtoja. (Hirsjärvi yms. 2004, 183–190)

Keräsin tietoa myös haastattelemalla koulutukseen osallistuneita vapaaehtoisia koulutuksen aikana, jotta saisin kerättyä aineistoa joka tukee ja syventää kyselylomakkeen tuottama aineistoa. Aikataulullisista syistä haastattelut ajoittuivat siten että osa haastatteluista tehtiin ennen koulutuksen päättymistä ja osa sen jälkeen. Tutkimuksen kannalta tämä ei osoittautunut merkittäväksi asiaksi, sillä kukaan osallistujista ei omannut kokemusta tukihenkilönä toimimisesta. Tämän vuoksi koulutuksen antia ja sen herättämiä tunteita oli mahdollista peilata suhteessa koulutuksen tarjoamaan tietoon. Tukihenkilökoulutukseen osallistuneiden haastattelut tarjosivat merkittävän tiedollisen tuen kyselylomakkeiden tiedokeruuseen. Henkilökohtaisissa haastatteluissa käytin teemahaastattelua, joka on ikään kuin välimuoto lomakekyselyä ja avointa haastattelua.

Haastattelu on kielellinen vuorovaikutustilanne haastattelijan ja haastateltavan välillä. Tämä asetelma mahdollistaa asioita paljon, mutta on myös haasteellinen. Haastattelu on joustava tapa kerätä tietoa, joka mahdollistaa esimerkiksi tarkentavien lisäkysymysten asettelun vastaajan tuottamista vastauksista. Haastattelumenetelmää käytettäessä asetetaan ihminen subjektin rooliin, jolloin hänellä on vapaus ilmaista itseään aktiivisesti, tuottaa merkitystä ja sisältöä tutkimukseen. Haastattelutilanne

antaa mahdollisuuden päästä tiedollisesti lähemmäs tutkimuskohdetta, toimintaympäristöön sekä nostaa esille asioita joita haastateltävä ei ole osannut kysyä siihen mennessä. Haastatteluun liittyy myös haasteita. Ensinnäkin haastattelu ja sen analysointi vie aikaa, jolloin se ei välttämättä sovi kaikkiin tilanteeseen. Toiseksi henkilökohtainen vuorovaikutustilanne saattaa tuntua haastateltavasta epämiellyttävältä tai johtaa siihen että vastaaja antaa sosiaalisesti suotuisia vastauksia. (Hirsjärvi yms. 2004, 193)

1.2 Tutkimusprosessin eteneminen

Tutkimus käynnistettiin informoimalla koulutukseen osallistuneita vapaaehtoisia tutkimuksesta ja sen sisällöstä. Osallistujille kerrottiin miksi tutkimus tehdään ja mihin tietoja käytetään. Tämän lisäksi painotettiin sitä että annetut vastaukset ovat luottamuksellisia. Yksittäisiä vastauksia tai ihmisiä on tutkimuksesta mahdotonta nähdä tai eritellä, joten vastaajien anonymiteetti on suojattu. Arja Kuulan (2006, 89, 201–204) mukaan tunnistettavuuden estäminen on ihmistieteiden tutkimuseettisesti merkittävä normi. Tiettyyn nimettyyn tarkoitukseen esimerkiksi opinnäytetyöhän kerättyä henkilö-tietoaineistoa saa käsitellä ne henkilöt, joista on tutkittaville informoitu. Mikäli tutkija on luvannut käsitellä tiedot henkilökohtaisesti, hän ei voi antaa aineistoa muille tutkittavaksi. Eettinen lähtökohta ja tavoitte on suojella tutkittavia ihmisiä siltä, että heidät olisi mahdollista tunnistaa ja henkilöidä tieteellisestä julkaisusta. Toisaalta on totta että päätös osallistua tutkimukseen, on tietoinen päätös. Tutkittava ja osallistuja tietää että tutkimus julkaistaan ja hän on lupautunut avaamaan yksityisyyttään tutkimusaineistoksi. Tutkijan antama tunnistamattomuuden lupaus antaa tutkimukselle luotettavuutta. Se mahdollistaa se, että tutkittavat voivat luottaa siihen ettei tietoja anneta eteenpäin ja täten voivat vastata luottamuksellisemmin. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija kantaa vastuun siitä yksityisyyden suoja toteutuu. Hänen vastuulla on tehdä tapauskohtaisia ratkaisuja raportoinnin suhteen siitä, mikä tieto on arkaluontoisuutensa vuoksi raportoitava erityistä varoivaisuutta noudattaen.

Lähes kaikki vapaaehtoisikoulutuksen osallistujista osallistuivat myös tutkimukseen. Yksi koulutukseen osallistuneista henkilöistä kieltäytyi osallistumista tutkimuskyselyyn. Kun tukihenkilökoulutus käynnistyi marraskuussa 2012, keräsin jokaiselta

koulutuskerralta kaikilta suostumuksen antaneelta henkilöltä palautteen koulutuspa-laute-lomakkeella (Liite 2.). Osallistujamäärä vaihteli koulutuskerrasta riippuen hie-man sillä kaikki eivät pystyneet osallistumaan jokaiselle kerralle. Tästä huolimatta tutkimusaineistoa kertyi tarpeeksi ja poissaoloja oli suhteutettuna kokonaisuuteen vähän. Tämän lisäksi pidin oppimis- ja kokemuspäiväkirjaa tukihenkilökoulutuksen ajan, jonne kirjasin ajatuksiani, havaintoja ja yleistä koulutuskerran sisällöstä ja yleis-tunnelmasta ryhmässä. Koin että havainnointia oli helppo kirjata muistiin, koska itse osallistuin tukihenkilökoulutukseen myös. Se tarkoitti sitä että olin osa ryhmää siinä missä kuka tahansa muista ryhmän vapaaehtoisista, mutta keräsin järjestelmällisesti tietoa koulutukseen osallistuneilta ihmisiltä. Jokainen osallistuja kävi koulutukseen ajan omaa prosessia liittyen siihen mitä on olla tukihenkilö ja sitä millaisia tunteita esimerkiksi sitoutuminen nuoreen moneksi vuodeksi herättää itsessä. Olen omalla kohdalla oppinut hyväksi menetelmäksi pitää oppimispäiväkirjaa joten jatkoin sitä myös opinnäytetyön osalta.

1.3 Tutkimusmetodi ja sisällönanalyysi

Jotta kerätystä aineistosta on mahdollista eritellä ja tuottaa uutta tietoa on oltava sel-keä tutkimusmetodi. Se on tutkijan toiminnasta ja käytännöistä koostuva metodi, joka tuottaa avulla tuotetaan havaintoja näkyväksi. Metodi on eräänlainen kokoelma sään-töjä joiden avulla tulkita ja muokata havaintoja. Tutkimusmetodin tulee olla teoreetti-sen viitekehyksen kanssa samassa linjassa eli pienen otoksen pohjalta ei voida teh-dä yleistäviä otoksia kaikesta toimintaan liittyvästä. Se vaatisi laajempaan otoksen keräämistä. Mikäli halutaan tutkia merkityksiä ja sisältöä, sitä miten ihmiset hahmot-tavat jonkin asian, aineisto tulee olla tekstiä jossa vastaaja puhuu omin sanoin jou-tumatta liiaksi haastattelijan ohjaamaksi tai rajaamaksi. Tutkimusmetodin tulee foku-soitua sisältöön eikä niinkään muotoon. (Alasuutari 2011, 82–83)

Tutkimussuunnitelmaa tehdessä tein jo päätöksen, että aion itse osallistua vapaaeh-toisten tukihenkilökoulutukseen. Se oli perusteltua siksi, että se mahdollisti pääsyn pintaa syvemmälle tutkimuskohde tukihenkilökoulutukseen. Heittäydyin itse koulu-tusprosessiin ja sen herättämiin tunteisiin siten kuin olisi ryhtymässä tukihenkilöksi itsekin. Tätä kautta pystyin havainnoimaan ryhmän sisäisiä prosesseja. Sain mieles-

täni myös tarkemman kuvan siitä millainen kokemus tukihenkilökoulutus on emotionaalisesti. Siinä ihminen kohtaa tunteitaan suhteessa vapaaehtoistyön sitovuuteen ja vaativuuteen. Koulutuksen aikana nousee ajatuksiin monia kysymyksiä, joita työstää osallistuja koulutuksen ainana. Esimerkiksi ”*onko minusta tukihenkilöksi nuorelle?*”, ”*osaanko tukea nuorta rakentavasti?*” ja ”*miten rankaa tukihenkilönä oleminen mahtaa olla, entäs jos uuvutan itseni?*”. Kohtaamalla itse näitä tunteita ja asettumalla vapaaehtoisten roolin ymmärsin tutkimuskohdetta syvällisemmin ja tavoitin osan sen keskeisimmistä asioista. Koulutus oli minulle myös merkittävä oppimismahdollisuus ammatillisesti. Sitä kautta pystyin hahmottamaan opintojani kokonaisuutena laajemman näkökulman avulla ja tukee se myös ammatillista kasvuani lastensuojelulaitoksen ohjaajana.

Aineistolähtöinen sisältöanalyysi on prosessi, jossa tutkija pyrkii löytämään keräämänsä aineistosta jonkilaisen logiikan tai aineistosta ohjaama kerronnallinen ulottuvuus. Tutkimusaineiston keräämisen jälkeen tutkija tai tutkijat päättävät mistä logiikkaa ja kerrontaa lähdetään tarkemmin etsimään ja miten. Aineistolähtöisessä sisältöanalyysissä tämän jälkeen tehdään ns. tutkimusaineiston pelkistäminen, joka tarkoittaa sitä että aineistosta karsitaa tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisuuden pois. Tärkeää on olla kuitenkin hävittämättä mitään tärkeää informaatiota liittyen tutkimukseen. Aineisto tiivistetään ja jaetaan osakokonaisuuksiin ja tämän jälkeen uudelleenkootaan se johdonmukaisena kokonaisuutena. Toimintaa ohjaa ajatus siitä, mitä ollaan aineistosta etsimässä. Aineiston jakoperuste voi olla teemaa, ominaisuus tai ulottuvuus. Jokainen ryhmä nimetään sisältöä parhaiten kuvaavalla otsikolla. Näin on saatu aikaan kokonaisuus, jonka avulla on mahdollista kuvata aineistoa tarkemmin ja sen merkityskokonaisuutta. (Vilkkä 2005, 140)

Sisällön analyysiin vaikuttaa se millainen teoreettinen viitekehitys tutkimukselle on asetettu. Teoreettinen viitekehitys myös määrittelee sen millainen aineisto kannattaa kerätä. Mutta aineiston ominaisuudet vaikuttavat siihen millainen teoreettinen viitekehitys voi olla ja millaisia tutkimusmetodeja voi käyttää. Laadullisen, kvalitatiivisen aineiston ominaispiirteitä ovat ilmaisun monimuotoisuus, moniulottuvuus sekä monimutkaisuus. Aineiston sisältö ja vivahteet ovat monitahoista kuin elämä itse, joten ilmiön tarkastelu mahdollisimman monesta näkökulmasta on perustelua ja jopa vaa-
dittavaa. Se mitä esimerkiksi haastatteluaineiston sisällön annista ja moniulottei-

suudesta on mahdollista säilyttää, riippuu litterointitekiinkasta ja siihen mihin tutkija(t) analyysissään keskittyvät. Tämä ei tarkoita välttämättä sitä, että kvalitatiivisesta aineistosta jää käyttämättä materiaalia tai sitä jää ns. yli. Fokusointi korostaa laadullisen aineiston käsittelyn monimuotoisuutta, mahdollisuuksia ja vaihtoehto suhteessa tilastolliseen aineistoon. Voidaan ajatella siten, että lomakeaineisto on jonkin ilmiön mittaustulos, kun taas laadullinen aineisto on saman ilmiön talteen kerätty näyte. Kvalitatiivinen aineisto on lohcare tai osa tutkittavaa ilmiötä, toimintaympäristöä tai maailmaa. Vaikka tämän palasen kääntelemisen ja tutkiminen on tarpeen, siitä ei voida tehdä yleistyksiä tai tuloksia kokonaisuuteen (perusjoukkoon) ennen kuin on tiedossa se, mistä kohdasta ja asiakokonaisuudesta se on irroitettu. (Alasuutari 2011, 83–88)

2 ERITYISHUOLTOJÄRJESTÖJEN LIITTO EHJÄ RY

Tutustuin ensimmäistä kertaa EHJÄ ry:seen, kun löysin järjestön kotisivut internetistä. Tiedustelin järjestöltä sähköpostitse, mikäli heillä olisi mahdollisuus ottaa opiskelijaa kehittämishanke-harjoitteluun. Järjestön toiminnanjohtaja soitti ja sovimme haastattelun, jonka saavutettiin tilanne jossa molemmat osapuolet olivat kiinnostuneita työelämäyhteistyötä. Minuun teki vaikutuksen EHJÄ ry:n pitkä historia ja kokemus lastensuojelun jälkihuollosta, kattava yhteistyö muiden alan toimijoiden kanssa ja ammatillinen osaaminen. Tämän lisäksi minua kiinnosti nähdä millainen realiteetti kohtaa nuoria lastensuojelulaitoksista itsenäistyviä nuoria käytännössä ja millaisilla vapaaehtoistoiminnan menetelmillä heitä pyritään tukemaan kohti aikuisuutta ja itsenäisyyttä.

Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, joka on perustettu vuonna 1983. Järjestön työ painottuu lastensuojelun jälkihuoltoon ja tukihenkilötoimintaan sekä nuorten maahanmuuttajien tuettuun asumiseen. Järjestö pyrkii vaikuttamaan lastensuojelun jälkihuoltonuorten asemaan, kehittämään sen sisältöä ja korostamaan yksilöllisen tarpeiden huomioimista. Nuorille maahanmuuttajille kohdennettu tuetun asumisen palveluiden on tarkoitus edistää kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen avulla tuottaa työkaluja itsenäiseen arjessa toimimiseen ja elämiseen. Järjestö kouluttaa vapaaehtoisia tukihenkilöitä sekä tukiperheitä las-

tensuojeluun ja koordinoi Suomessa lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittämistyötä. (Ehjä, 2013a)

Erityishuoltojärjestöjen liiton EHJÄ ry:n jäsenjärjestöjä ovat mm.

- Auta Lasta ry
- Barnvårdsföreningen i Finland rf
- Nuorten Tukikodit ry
- Nuorten Ystävät ry
- Pelastakaa Lapset ry
- Perhekuntoutuskeskus Lauste ry
- SOS-Lapsikylä ry

(Ehjä, 2013b)

2.1 Järjestö ja sen palvelut

EHJÄ ry tarjoaa korkeatasoista asiantuntemusta alalta sekä lastensuojelun palveluja kunnille, järjestöille ja muille mahdollisille tahoille. Järjestön toiminnasta osa on kehittämistoimintaa eli projektitoimintaa mutta osa palveluista on jo vakiintuneita toimintamuotoja. EHJÄ ry:n palveluita ovat tuetun asumisen palvelut, lastensuojelun jälkihuoltopalvelut, muu ammatillinen tukihenkilötoiminta, koulutuspalvelut sekä erilaiset projektikonaisuudet. Nuorten tuettu asuminen on yksilöllistä ohjausta ja tukea arjessa. Tavoitteena on vahvistaa nuoren itsenäistymiseen tarvittavia arjetaitoja. EHJÄ ry:n ammatillinen tuki on yksilöllistä, pitkäkestoista ja tavoitteellista. Kohderyhmä on 15–24 -vuotiaat suomalaiset ja maahanmuuttajanuoret. Nuori voi siirtyä tukeen sijaishuollosta, vastaanottokeskuksesta, ryhmäkodista, perheryhmäkodista tai kotoa. Tuettu asuminen toteutetaan yhteistyönä järjestön ja kuntien toimesta. Tuen sisältö yksilöidään yhdessä nuoren ja sosiaalityöntekijän kanssa. Nuorta tavataan 1-5 kertaa viikossa. Säännölliset kotikäynnit, ajan ja paikan suhteen joustava tuki sekä puhelin-tuki arkipäivisin muodostavat toimintakokonaisuuden. Nuorten ohjaajina toimivat sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattilaiset. (EHJÄ, 2013c)

Lastensuojelun jälkihuoltopalvelut tarkoittavat sitä että EHJÄ ry tekee kuntien kanssa

jälkihuoltosopimuksia yksittäisten nuorten kohdalla. Järjestön ohjaajat tukevat itenäistymisessä esimerkiksi oman asunnon löytämisessä ja muissa arjen haastetilanteissa. Jälkihuoltopalvelu on myös räätälöity palvelukokonaisuus, joka voi pitää sisällään psykososiaalista tukea, apua ja neuvoa koulunkäyntiin, palveluohjaus ja työnhaku, tukiverkoston rakentaminen, vahvistaminen ja ylläpito. EHJÄ ry:n koulutuspalvelut fokusoituvat lastensuojelun tukihenkilö- ja tukiperhekoulutuksiin sekä ammattilaisille suunnattuihin jälkihuollon ja tukihenkilötoiminnan kehittämiskoulutuksiin. (EHJÄ, 2013d)

2.2 Kehittämisen- ja vaikuttamistyö

EHJÄ ry tavoittelee ennaltaehkäistä nuorten ja nuorten aikuisten mahdollista sosiaalista syrjäytymistä. Siki-liiton ensisijainen tavoite on kehittää lastensuojelun jälkihuoltoa ja erityishuoltotyötä sekä luoda uusia toimintatapoja ja palveluja kuntien ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön. Erilaiset ja eri kohderyhmille suunnatut projektit ovat keskeinen osa EHJÄn kehittämistoimintaa. Liitto toimii myös valtakunnallisena lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittäjänä ja koordinoijana, joka tarkoittaa sitä että järjestö organisoii lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittämistyöryhmää ja järjestää vuosittain ammattilaisille lastensuojelun tukihenkilötoiminnan kehittämispäivän. EHJÄ ry pyrkii vaikuttamaan lastensuojelutyön kehittämiseen olemalla mukana alan verkostoissa, neuvottelukunnissa ja työryhmissä. Osa vaikuttamistyötä on järjestön julkiset kannanotot sosiaaliaalaa koskevissa asioissa.

Erityishuoltojärjestön liitto EHJÄ ry:n henkilöstöä on edustustehtävissä niin kotimaisissa kuin kansainvälisissä työryhmissä, valiokunnissa ja toimielimissä:

- Lastensuojelun Keskusliiton hallitus
- Lastensuojelun Keskusliiton työvaliokunta
- EUROMET-allianssin hallitus
- Lastensuojelun Keskusliiton Lapsen oikeuksien ja kansainvälisen lastensuojelun neuvottelukunta
- Monikulttuurinen Lapsen Etu -verkosto
- Pohjanmaan etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO

(Ehjä, 2013d-e)

2.3 Tukea itsenäistymiseen -projekti (2012–2015)

Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:n yksi kehittämishanke on Tukea itsenäistymiseen – projekti. Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projektissa rekrytoidaan, koulutetaan ja tuetaan vapaaehtoisia lastensuojelun tukihenkilöitä. Kohderyhmänä ovat 16–17 -vuotiaat lastensuojelulaitoksissa asuvat nuoret, jotka ovat siirtymässä itsenäistymisvaiheeseen. Yksi projektin tavoitteita on luoda uusi toimintamalli lastensuojelun tukihenkilötoimintaan lastensuojelulaitoksista itsenäistyvien nuorten tukemiseksi. Itsenäistyminen ja omaan asuntoon muutto on emotionaalisesti haastava elämänvaihe. Aikuisuutta tuo nuoren elämään tehtävään koulutettu tukihenkilö. Vapaaehtoiset tukihenkilöt toimivat nuoren tukena lastensuojelulaitoksesta muun muassa itsenäiseen asumiseen, jälkihuoltoon liittyvän siirtymävaiheen aikana. Vapaaehtoinen tukihenkilö on luotettava ja turvallinen aikuinen, jolla on mahdollisuus sitoutua toimintaan ja ennenkaikkea nuoreen. Tukihenkilö ja nuori tapaavat tilanteen mukaan 2-4 kertaa kuukaudessa. Tukihenkilönä toimimisesta kiinnostuneet haastatellaan ja koulutetaan. (EHJÄ, 2013f)

3 LASTENSUOJELU

Tässä opinnäytetyön kolmannessa luvussa käsittelen lastensuojelua yleisellä tasolla. Se perusteltua siksi, että EHJÄ ry:n rekrytoima ja kouluttama vapaaehtoinen tukihenkilö kohtaa tukisuhteen aikana luonnollisesti lastensuojelun rakenteita, ja on osa sen kokonaisuutta tavalla tai toisella. Aikuisen tukihenkilön ja tuettavan nuoren välisen tukisuhteen luottamuksen ja ymmärryksen syntymistä saattaa edesauttaa, se että tukihenkilöllä on perustietoa lastensuojelusta. Tämän lisäksi lastensuojelulaitoksista itsenäistyvien nuorten elämä on muodostunut pitkälti lastensuojelun lainalaisuuksista esimerkiksi raportointikäytännöistä ja kasvatussuunitelmista, josta myös tukihenkilö on hyvä olla tietoinen. Osa tuettavista siirtyy tukisuhteen aikana laitoksesta omaan kotiin ja sitä kautta jälkihuollon piiriin, jota käsitteelen tässä luvussa myös myöhemmin. Lastensuojelu on yhteiskunnan toimintaa, joka herättää vahvoja mielikuvia ihmisissä. Ennakkoluuloja ja asenteita lastensuojelua kohtaan, on mahdollista purkaa

tutustumalla alan kirjallisuuteen, vallitsevaan lainsäädäntöön ja toimintaympäristöön.

Pelastakaa Lapset ry:n ylilääkäri, lastenpsykiatrian erikoislääkäri, lääketieteen tohtori Jari Sinkkonen on Suomen arvostetuin ja tunnetuin hahmo, mitä tulee lasten kasvatukseen. Sinkkonen on mielestäni tiivistänyt lastensuojelun ominaispiirteet ja luonteen hienosti seuraavassa:

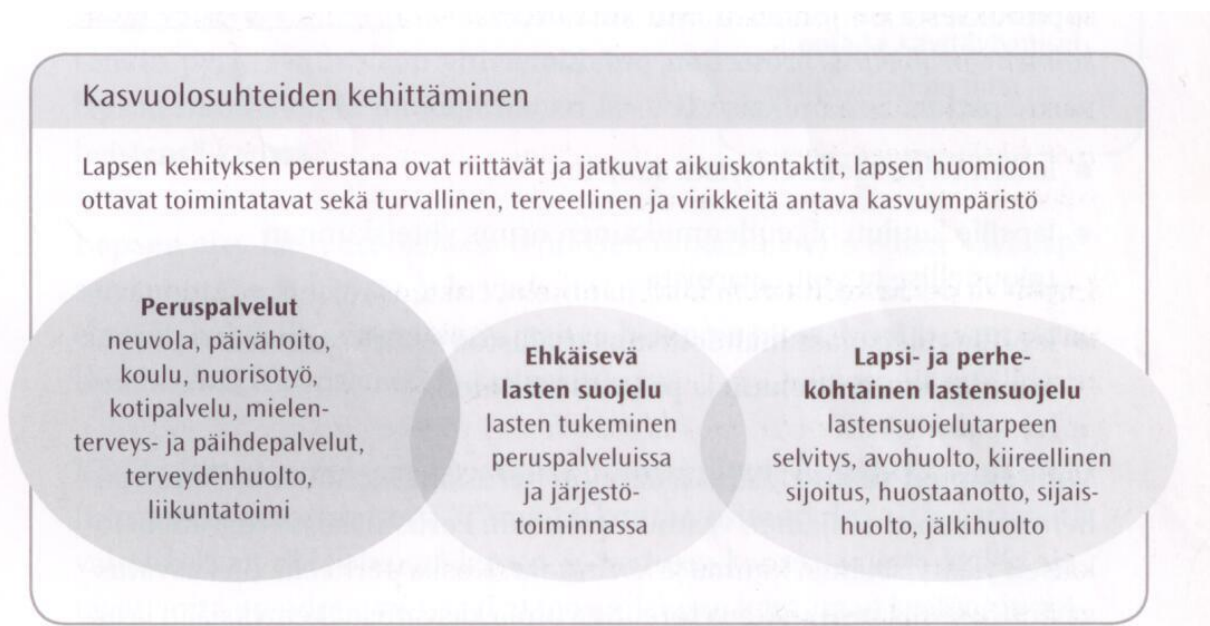
”Kun lapsen huostaanottoon päädytään, on takana pitkä ja monivaiheinen prosessi. Perheelle on tarjottu vaihteleva määrä vaihtelevantasoisia avohuollon tukitoimia, jotka eivät ole parantaneet lapsen tilannetta riittävästi. Valitettavasti avohuoltoa jatketaan toisinaan silloinkin, kun on ilmeistä, että lapsi tarvitsee sijoitusta. Tämä näkyy mm. siten, että sijoitukseen tulevat lapset ovat aikaisempaa vanhempia, ja joukossa yhtä enemmän nuoria, joiden kanssa on ajauduttu umpikujaan. Näiden nuorten vaikeudet ovat suuria, ja heidän valmiutensa kiinnittyä sijoituspaikkaan ja sen aikuisiin on vähäisempiä kuin nuoremmilla lapsilla.” (Sinkkonen 2010, 9.)

Kirjoitus tarkoittaa kuvaa siitä millainen prosessi todellisuudessa on lasten huostaanottaminen, miten sitä pyritään ennaltaehkäisemään ja minkä toimijoiden taholta. Modernin median mielivaltaiset mielikuvat pelottelevat uutisoinnilla nyky-yhteiskuntaan ajatuksella siitä, että kenen tahansa lapsi on mahdollista tulla huostaanotetuksi koska tahansa, kärjistäen. Todellisuus on kuitenkin täysin toisen kaltainen. Huostaanottoa pyritään välttämään viimeiseen asti avohuollon toimenpiteillä, Sinkkosen mielestä joskus liiankin pitkään. Sattumanvaraisuus ei ole sana, joka ei kuvaa lastensuojelua Suomessa, päinvastoin sen toiminta on laki- ja säädössidonnaista.

3.1 Lasten suojelu ja lastensuojelu

On hyvin olennaista alaan liittyvän tiedon käsittelyn kannalta sisäistää terminologian moniuloittuus; mitä eroa on sillä kun kirjoitetaan sana lastensuojelu yhteen ja erikseen? Lasten suojelu pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen vuodelta 1989, joka on lasten ihmisoikeussopimus. Sopimuksen tärkein tavoite on perusoikeuksien: terveyden, koulutuksen, tasa-arvon ja turvallisen kasvuympäristön takaaminen kaikille lapsille. Koko yhteiskunta ja sen kansalaiset ovat vastuullisia ja osallisia lasten suojeluun. Lasten suojelulla tarkoitetaan kaikki niitä yhteiskunnan toimia, joilla

se palvelee, tukee, auttaa ja ennaltaehkäisee lapsia. Tämä tarkoittaa kokonaiskuvalista toimintaa, joka perusajatus on turvata lapsille turvallinen kasvuympäristö. Perheneuvola, päiväkotit, koulu ja nuorisotyö ovat loistavia esimerkkejä lasten suojelu toiminnasta. Niiden avulla turvataan jokaiselle lapsille turvallisia aikuiskontakteja ja nähdyksi tulemisen mahdollisuuksia. Filosofian tohtori, psykologi Sirpa Taskinen on (2010, 23) sitä mieltä, että lasten suojelun kokonaisuus muodostuu kunnan tuottamista peruspalveluista (KUVA 1).

KUVA 1. LASTEN SUOJELUN KOKONAISUUS (Taskinen, 2010, 23)

Ehkäisevä lastensuojelu on lastensuojelun osa. Se on lasten ja nuorten kasvuolosuhteiden kehittämistä positiiviseen suuntaan ennaltaehkäisten haasteiden kasautumista ja tilanteiden kriisiytymistä, jolloin niiden selvittäminen, hoitaminen on monimutkaisempaa ja yhteiskunnalle kalliimpaa. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö voi olla esimerkiksi lapsen ja hänen perheensä erityisen tuen tarpeeseen vastaamista kunnan palvelurakenteella. Tämä ei edellytä, että lapsi ja/tai perhe olisi lastensuojelun asiakas. Vanhemmudeen aikainen ohjaaminen, kannustaminen ja korostaminen terveydenhuollossa, päivähoidossa, koulussa edistävät lapsen ja nuoren kasvun mahdollisuuksia. Laki korostaa ehkäisevän lastensuojelun merkitystä. Kaikilla kunnan viranomaisilla on lakiperustinen velvollisuus pyrkiä tukemaan vanhempia kasvatus- tehtävässä.. Kasvatuksen tukeminen tarkoittaa moniammatillista toimintakulttuuria,

eri viranomaisten toimesta ja välillä, joiden ensisijainen tavoite on lapsiperheiden tukeminen arjessa selvitytymisessä (Sosiaaliportti, 2013).

Lastensuojelu, yhteen kirjoitettuna on, yksi osa lasten suojelua. Lastensuojelulain (LsL, 2007/417) määrittämä lastensuojelu on taloudellisesti kuntien vastuulla olevaa erityistä toimintaa, jonka avulla turvataan lapselle turvallinen kasvuympäristö. Se miten lastensuojelu tulee järjestää ja minkä tahon toimesta ja minkälaisin oikeuksin on kirjattu lastensuojelulakiin. Lastensuojelu on kirjattu myös kansalliseen lainsäädäntöön, Suomen perustuslaki 19 §, Oikeus sosiaaliturvaan. Käytännössä yämä tarkoittaa käytännössä sitä, että laki mahdollistaa tietyin perustein lapsen huollon sijoittamisen kodin ulkopuolelle, mikäli se on lapsen kasvun, kehityksen ja turvallisuuden kannalta perusteltua. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Se ei tarkoita sitä että lapsen biologisen vanhemman huoltajuus loppuisi tai keskeytyisi, päinvastoin. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen huollosta vastaava taho tekee koko sijaishuollon ajan perhetyötä vahvistaen vanhemmuutta ja sitä kautta aikanaan itsenäistyvän nuoren verkostoja.

3.2 Lastensuojelun muodot ja sijaishuolto

Lastensuojelun tehtävä on turvata se, että lasten oikeudet toteutuvat täysimääräisenä vallitsevassa yhteiskunnassa. Lastensuojelun lainsäädäntö (LsL 11 §) määrittää lastensuojelun järjestämisen ja kehittämisen kunnan vastuulle. Kuntien lisäksi kansalaisyhteiskunnan muut toimijat mm. järjestöt ja liitot ovat mukana tekemässä ennaltaehkäisevää lasten suojelutyötä sekä lastensuojelutyötä. Tavoiteena on taata lapsille turvallinen kasvuympäristö, tukea ja vahvistaa vanhemmuutta (Korhosen 2011, 31–33). Lastensuojelun palvelujärjestelmä on sen sijaan laaja kokonaisuus, jonka toiminnan oletusarvo perustuu suunnitelmallisuuteen ja ennakoimiseen Järjestelmän tavoite on tuottaa palveluita ja tukea siten, että lapsi ja perhe hyötyvät siitä ensisijaisesti. Järjestelmää leimaa jatkuva kehittämisen kulttuurija yhteistyön tärkeys eri tahojen (mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, opetustoimi, nuorisotoimi) välillä. Fokus on turvata lasten fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kasvuympäristö. (Sosiaaliportti 2013).

Avohuollon tukitoimet ovat lastensuojelun suunnitelmallista toimintaa, joka pyrkii lapsen ja perheen elämäntilanteen kuntouttamiseen. Taskisen (2010, 23) kuvan palvelukartaston (KUVA 1.) tukipalveluita on mahdollista järjestää myös lastensuojelun avohuollon tukitoimina. Tällöin tehdään asiakassuunnitelma ja siihen kirjataan erityiset tavoitteet, joihin pyritään lapsen ja perheen kanssa yhteistyössä esimerkiksi päivähoidon piirissä. Mikäli avohuollon tukitoimien vaikutus ei ole siinä määrin merkittävä, että se auttaisi lasta tai perhettä, on hänellä oikeus huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Huostaanotto on mahdollista tehdä vain silloin, kun lastensuojelulaissa sille asetetut erityiset edellytykset toteutuvat täysmääräisesti. Sijoitus voi tapahtua myös lapsen sukulaisperheeseen. (Sosiaaliportti 2013)

Sijaishuolto tarkoittaa sellaista tilannetta, missä lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle avohuollon sijoituksen, kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton yhteydessä. Sijaishuoltoa voi toteuttaa esimerkiksi perhehoito, ammatillinen perhekoti tai lastensuojelulaitos. Sijaishuolto on prosessi, joka vaatii suunnittelua ja harkintaa sillä saman lapsen tai nuoren toistuvat sijoitukset saattavat aiheuttaa vahinkoa tasapainoselle kehitykselle sekä luoda turvattomuutta. Sijoituspaikka valikoituu yksilöllisesti sen mukaan mihin asioihin sijoituksella pyritään vaikuttamaan ja mitä hoitoa, tukea lapsi tarvitsee. Sijaishuollosta aiheutuvista taloudellisista kustannuksista vastaa kunta, jossa erityishuollon tarpeen järjestäminen on alkanut. Sijaishuoltoa, sen toteutumista ja laatua valvovat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, sosiaalityöntekijät sekä aluehallintovirastot. (Taskinen 2010, 17, 124 – 137.)

Lapsen sijaishuolto ei ole tavoitteeltaan pelkästään pysyvää, vaan ajatus huollon palauttamisesta vanhemmille ja/tai vanhemmalle on läsnä koko sijaishuoltoprosessin ajan. Viranomaiset tarjoavat tukea lapsen biologisia vanhempille siten, että he kykenevät itse huolehtimaan lapsestaan sekä toimimaan arjessa siten itsenäisesti. Kodin olosuhdemuutoksia ja vanhempien toiminnan kuntoutumista varten laaditaan yleensä oma asiakassuunnitelma. Huostaanottoa tulee jatkaa kuitenkin siihen asti, kunnes konkreettiset edellytykset lapsen palaamisesta biologisen vanhemman luokse ovat olemassa ja se on lapsen edun mukaista. On huomionarvoista se, että mikäli huoltajan tilanteessa ei kohtuullisessa ajassa näy positiivista edistystämmä tulee lapsen olosuhteet sijaishuollossa pyrkiä vakiinnuttamaan. Sillä lapsen kasvun ja kehityksen

kannalta on merkittävää se, että pystyy hän kotiutumaan myös sijaishuollon asumiskäytänteisiin. (Sosiaaliportti 2013)

Lastensuojelusta Suomessa voi perustellusti käyttää määritelmää kaksijakoisuus. Ensinnäkin se on hyvinvointiyhteiskunnan palvelujärjestelmän tuottama julkinen palvelu lapsille ja lapsiperheille. Toisaalta lastensuojelulaki mahdollistaa puuttumisen ja rajoittamisen kansalaisen yksityisiin ihmissuhteisiin; lapsen ja vanhemman suhteeseen sekä sisarsuhteisiin. Lastensuojelu on tasapainottelua palveluiden, kontrolloimisen, oikeuksien ja velvollisuuksien rajapinnoilla ja niiden välissä. Lastensuojelun on monitasoinen yhteiskunnallinen interventio olematta silti vain lainsäädännöllinen asetus, joka ilmenee lastensuojelulaissa. Se on huomattavasti monimutkaisempi kokonaisuus, jossa yhteiskunnalliset ulottuvuudet kietoutuvat yksilöiden yksityisen elämän, moraalien ja identiteettien kanssa toisiinsa. (Pösö, 2007, 65).

Vuoden 2012 voimaan tulleen lakimuutoksen (LsL 50 §) myötä lastensuojelulain perusteella tulee sijaishuolto ensisijaisesti järjestää perhehoidossa. Tästä huolimatta sijoituspaikka valitaan lähtökohtaisesti lapsen omien tarpeiden mukaan ottaen huomioon taustatekijät ja se, miten niihin pystytään vastamaan. Lapsen henkinen ja fyysinen terveydentilasta saattaa vaikuttaa myös paikan valintaan. Sijoituspaikan valinnassa tulee ottaa huomioon myös lasten oikeus olla yhteydessä ja pitää yhteyttä läheisiin ihmisiin. Tämän lisäksi tulee lain mukaan ottaa huomioon kielellinen, kulttuurillinen ja uskonnollinen tausta. (Sosiaaliportti 2013b.)

3.3 Lastensuojelun jälkihuolto

Nuoren irtautuminen kodistaan ja vanhemmista kohti itsenäisyyttä ja aikuisuutta on kasvuprosessi, joka vaatii tukea ja aikaa. Sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten itsenäistyminen on tietyiltä osin täysin samankaltainen prosessi. Sijaishuollon päätyttyä alkaa uusi vaihe lastensuojelun asiakkuudessa, jälkihuolto. Sijoittavan kunnan sosiaalitoimen on järjestettävä nuorelle jälkihuolto, mikäli nuori itse sitä haluaa ja kokee tarvitsevansa. Kunnan velvoite jälkihuollon järjestämiseen lakkaa kun nuori täyttää 21 vuotta. Lastensuojelun jälkihuollon tavoite on tuottaa sijaishuollosta itsenäistyvälle nuorelle palvelujärjestelmän avulla tukea ja turvaa kriittiseen elämän nivelvaiheeseen. Käytännössä jälkihuolto tarkoittaa esimerkiksi koulutuspaikan hakemis-

ta, työelämään orientoitumista sekä nuoren asumisen järjestäminen sijaishuollon päätyttyä. (Taskinen 2010, 150–157; Rätty 2007, 391; Korhonen 2012, 37)

Lastensuojelulakiin on jälkihuollosta kirjattu seuraavat lakipykälät, joissa (LsL 13.4.2007/417, 75–77§) eritellään tarkemmin se miten lastensuojelun jälkihuolto tulee toteuttaa, järjestää ja kenen velvollisuus se on tuottaa.

75 §

Lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta.

76 §

Jälkihuollon sisältö

Kunnan on järjestettävä jälkihuolto lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva 30 §:n 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukemalla lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on, siten kuin tämän lain avohuollon tukitoimia koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa koskevassa 54 §:ssä sekä tässä luvussa säädetään. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet.

77 §

Itsenäistymisvarat

Kun lapsi tai nuori on sijoitettu kodin ulkopuolelle sijoitusta avohuollon tukitoimena, 40 §:ssä tarkoitettua sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa koskevien säännösten mukaisesti, hänen itsenäistymistään varten on kalenterikuukausittain varattava määrä, joka vastaa vähintään 40 prosenttia hänen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:ssä tarkoitetuista tuloistaan, korvauksistaan tai saamisistaan. Määrää laskettaessa ei lapsilisää kuitenkaan oteta huomioon. Jollei lapsella tai nuorella ole sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-

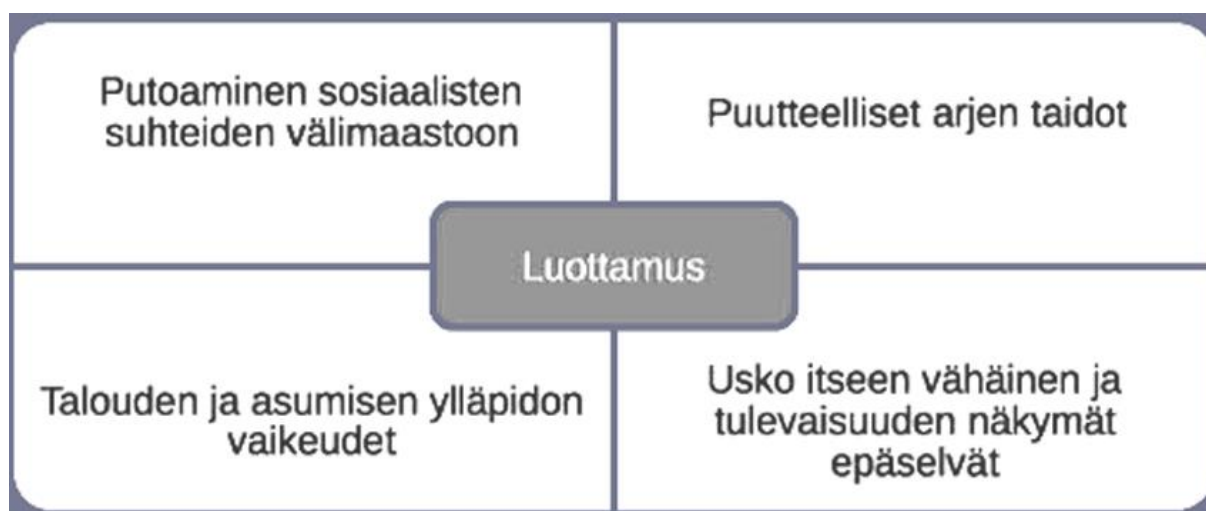
suista annetun lain 14 §:ssä tarkoitettuja tuloja, korvauksia tai saamia taikka jos ne ovat riittämättömät, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tuettava sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa tarpeellisilla itsenäistymisvaroilla.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää itsenäistymisvarojen maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat on annettava lapselle tai itsenäistymässä olevalle nuorelle jälkihuollon päättyessä taikka lapsen tai nuoren itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen liittyvästä erityisestä syystä viimeistään hänen täyttäessään 21 vuotta. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on annettava selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja maksamisesta sijoituksen päättyttyä ja huoltajan, edunvalvojan tai 15-vuotiaan lapsen sitä pyytäessä myös sijoituksen aikana.

Sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että nuorelle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma. Yksilöllisen tarpeen mukaan räätölöidyt jälkihuollon palvelut toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä viranomaisten kesken. Jälkihuoltosuunnitelmaan kirjaetaan sen tarkoitus ja tavoitteet. On merkityksellistä keskustella nuoren ja vanhempien kanssa ja hänen kasvattaneiden henkilöiden kanssa siitä millainen tuen tarve on. On yleistä että nuoret kaipaavat turvallista aikuista, joka pitkäkestoisesti voi olla nuoren kanssakulkija kohti aikuisuutta. Se mitä jälkihuolto on käytännössä, vaihtelee nuoren toiveiden ja tarpeiden mukaan. Jälkihuolto voi esimerkiksi olla psykososiaalisen tuen tarjoamista; henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa, taitoja arjessa selviytymiseen ja itsenäisen elämän taitoihin, ohjaamista yhteiskunnan palveluihin. Jälkihuollon piirissä oleva nuori saattaa tarvita apua opintoihin työllistymiseen, harrastuksiin, loma-ajan toimintoihin tai opetteluun miten käyttää rahaa vastuullisesti ja suunnitella talouttaan (Sosiaaliportti 2013c).

SOS-lapsikylän tuottaman vertaistutkimuksen (Törrönen & Vauhkonen 2012, 100) mukaan sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret tarvitsevat, siinä missä muutkin nuoret, sosiaalisiin verkostoihin luotettavia aikuiskontakteja. Tutkimustulosten mukaan nuoret kaipaavat läsnäoloa, välittämistä ja tunnetta siitä että he ovat tärkeitä. Nuoret toivovat myös voivansa epäonnistua toisinaan. Nuoret toivovat, ettei heitä hylättäisi virheiden vuoksi. Sijaishuollosta itsenäistyminen ei aseta nuoria emotionaalisten tarpeiden perusteella merkittävästi erilaiseen asemaan. Toisaalta kasvamiseen ja kehittymiseen sijaishuollossa piirissä liittyä tiettyjä kipukohtia. On täysi mahdollista, että nuori kokee itsensä arvioinninkohteena, joka on saattanut vaikuttaa negatiivisesti mi-

näkuvaan. Tämä saattaa muodostua siitä, että lastensuojelulain (6. luku 30§) asiakkaana olevalle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma, jossa määritellään yksilölliset tavoitteet yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa. Mikäli nuori ei saavuta yhteisesti asetettuja tavoitteita syystä tai toisesta, on mahdollista että nuori voi sen personaansa kohdistuvana arviointina tai epäkelvottomuutena. Nuori saattaa ajatella, että hänessä on ”lastenkoti” leima, joka seuraa häntä koko loppuelämän ajan. Hän saattaa ajatella, että kaikki viranomaistahot tietävät hänen kaikki asiansa ja kokea yksityisyyden suojansa sitä kautta olemattomaksi. Lastensuojelulaitoksesta itsenäistyvää nuori on kasvanut hallinnoidun ja strukturoidun arjen toimintaympäristössä. Hänen tekemisistään on kirjoitettu vuosien ajan päivittäistä raportointia, joka on lastensuojelun yksi tiedollinen työkalu. Tämän lisäksi saattaa olla, että nuoren kohdalla on laitoksessa vaihtunut omahoitaja ja/tai sosiaalityöntekijät monta kertaa sijoituksen aikana. Tämä on omiaan luomaan turvattomuuden ja välinpitämättömyyden tunteita nuoresa.

KUVA 2. ITSENÄISTYMISEN HAASTEET (Törrönen & Vauhkonen, 2012, 102)

Samassa tutkimuksessa on laadittu kuvio (KUVA 2.), johon on tiivistetysti hahmoiteltu itsenäistyvän nuoren kipupisteet. Kuvion perusteella voi kärjistäen sanoa, että itsenäinen ja hyvinvoiva nuori on sellainen, jolla on ihmissuhteita, hallitsee talouttaan ja kotiaan, omaa terveän itsetunnon ja itseluottamuksen sekä uskoo tulevaisuuteen. Kuvio tuo esille eri osa-alueiden kautta sen millainen kokonaisuus itsenäistyminen todellisuudessa on, tarvitaan monia taitoja arjessa selviämiseen. Osalle nuorista ai-

heuttaa ongelmia vain yksi osa-alue, mutta on olemassa myös nuoria joille haasteet kasaantuvat. Tämä on kriittinen nivelvaihe, jossa nuori erityisesti tarvitsee aikuisen tukea, neuvontaa ja läsnäoloa. Arki muodostuu opituista taidoista, mikäli syystä tai toisesta niitä ei ole karttunut, on itsenäistymisvaihe niiden opetteluun aikaa. Juuri tästä syystä on tärkeä, että itsenäistyvän nuoren sosiaalisista verkostoista löytyy luotettavia aikuiskontakteja, joilta kysyä neuvoa oppiakseen hiljalleen kohti itsenäisyyttä. SOK-lapsikylän vertaistutkimusaineiston mukaan, on positiivinen asia, etteivät nuoret jää asunnottomiksi tai täysin vaille tuloja. Tutkimukseen valikoituneiden nuorten asunnottomuutta ehkäisee erittäin tehokkaasti kansallinen sosiaalihuolto, joka turvaa itsenäistymisvaiheen turvaamalla perustoimeentulon.

4 TUKIHENKILÖTOIMINTA

Yritin asettua itsenäistyvän nuoren asemaan muistelemalla itseäni 18-vuotiaana lukiolaisena. Keskeisin muistikuvani on se, etten suunnitellut tai ajatellut itsenäistymistä tai omilleen muuttamista vielä tuo ikäisenä. En ollut yksinkertaisesti valmis ottamaan vastuuta omasta asunnosta, taloudesta ja itsenäisyydestä. Se, että olisi pitänyt muuttaa pois kotoa kesken lukion, tuntuu nyt ajateltuna ahdistavalta mielikuvalta. Tämä arkirealismi kohtaa jokaista lastensuojelulaitoksista itsenäistyviä nuorta, sillä sijaishuolto päättyy nuoren täyttäessä 18 vuotta. Tämän jälkeen nuori siirtyy lastensuojelun jälkihuollon (kts. 3.3) piiriin, joka on portti itsenäistymiseen ja aikuisuuteen. Käytännössä tarkoittaa tämä sitä, että nuori muuttaa pois sijaishuollon asumisjärjestelyn piiristä omilleen ja alkaa itsenäisesti vastata asioistaan. Jälkihuoltosuunnitelmassa kartoitetaan nuoren tarve ja tuetaan sen avulla itsenäistymistä. Nuoren vastuu omasta elämästä kasvaa tässä vaiheessa merkittävästi, jos vertaa arkeen esimerkiksi lastenkodissa, jossa struktoitu arki takaa ruoan, talouden ja ylläpidon. Omalla kohdalla olisi saattanut jäädä lukion päättötodistus saamatta omaan asuntoon muuttamisen jälkeen.

Lastensuojelulaitoksesta itsenäistyvä nuori on merkittävän elämävaiheen kynnyksellä, hän on irtautumassa strukturoidusta toimintaympäristöstä kohti itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Tämä nivelvaihe on kaikille nuorille haasteellinen prosessi, joka vaatii kärsivällisyyttä niin nuorelta itseltään kuin hänen sosiaalisilta verkostoiltaan. Lastensuo-

jelulaitoksista itsenäistyvät nuoret ovat eri asemassa muihin nuoriin nähde siten, että heidän muutto omaan asuntoon katsotaan kalenterista. Nuori muuttaa omilleen tilanteessa, jossa hänellä on ammatinvalinta, opinnot tai oppisopimuskoulutus kesken. Tämä on merkittävä asia ymmärrä lastensuojelulaitoksista itsenäistyvien nuorten kohdalla. Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tekee itsenäistymissuunnitelman mukaisesti valmistautumista työtä nuorta itsenäistymiseen, mutta nuoren on itse selvittävä arjessa itsenäisesti. Juuri tähän lastensuojelun jälkihuollon kipukohtaan pyrkii EHJÄ ry tuottamaan aikuisia tukihenkilöitä nuoren rinnalla kulkijaksi Tukea itsenäistymiseen – projektin avulla.

4.1 Tukihenkilön tehtävät

Tukihenkilötoiminnan ensisijainen tehtävä on auttaa ihmisiä ylläpitämään, luomaan tai vahvistamaan sosiaalisia verkostoja. Tukihenkilön ja nuoren tukisuhde tasapainottaa tuettavan sosiaalista verkostoa, mikäli lähtötilanne on se, että sosiaaliset verkostot ovat vajaavaisia tai hajonneita. Tukihenkilötoiminta eroaa muusta vapaaehtoistoiminnasta merkittävästi kahdella tavalla. Tukisuhde aikuisen ja nuorenä välillä on henkilökohtainen. Tukitoiminta tulee lähellä omaa personaa, elämää ja arkea. Nuori tarvitsee usein tukea arjessa, jolloin tukihenkilön on sovitettava henkilökohtainen arki, rajat ja toiminta siten, että ne ovat tasapainossa suhteessa toisiin. Toiseksi tukihenkilötoimintaa leimaa henkilökohtainen sitoutuminen ja kiintyminen. Aikuinen ja nuori muodostava vuorovaikutussuhteen, johon molemmat sitoutunut, sijoittavat omaan aikaansa ja ovat saataville. Tukihenkilön tarjoama rinnalla kulkeminen ja tasavertainen kumppaanuus eivät ole hoitoa tai terapiaa. Tukihenkilötoiminta pohjautuu vapaaehtoisuuteen ja sen tarkoitus on helpottaa luonnollisten tukijoiden (mm. vanhemmat, sukulaiset) sosiaalista vastuuta ja painetta. Tukihenkilösuhden muodostateen rajatulle ajalla ja sisältö suunnittellaan yhdessä tuettavan kanssa (Lehtinen 1997, 50–51). Tukihenkilötoiminnan lähtökohta on antaa tuettavalle aikaa ja läsnäoloa. Erityisesti lastensuojelusta itsenäistyvien nuorten kohdalla tilanne saattaa olla se, että heidän elämässä on ollut tai on vähän luotettavia, kannustavia ja merkittäviä aikuiskontakteja. Nuori saattaa jäädä vaille huomiota jota itsenäistyminen onnistuneena elämänvaiheena vaatii. Tukisuhteessa tuettava henkilö saa merkityksellistä aikaa, jakamatonta aikuisen huomiota, joka näkee ja kuulee hänet sellaisena kun on. (Korhonen 2012, 39–49)

EHJÄ ry:n tuottaman ja Anu Korhonen toimittaman Lastensuojelun tukihenkilön käsikirjan (2012, 39) mukaan nuoret kaipaavat ja tarvitsevat tukisuhteelta ja aikuiselta seuraavia asioita ja ominaisuuksia:

- rakkautta, hyväksymistä, kiinnostusta ja arvostusta
- lämpimiä sanoja ja ajatuksia, ohjausta ja rajoja
- kannustusta, tukea ja huolenpitoa

Nuoret tarvitsevat listan mukaan positiivisia asioita elämäänsä aikuiskontaktin ja tukisuhteen myötä. Vaikka lista kostuu osittain suurista ja laajoista käsitteistä kuten rakkaus, arvostus ja huolenpito, on ne saavutettavissa arjessa pienillä teoilla. Se että aikuinen vastaa puhelimeen, kun nuori soittaa ja tarvitsee apua jossain arkisessa asiassa ja saa apua tukihenkilöltä, mielestäni kattaa paljon nuoren toiveista. Se, että on olemassa ylipäänsä joku luotettava ihminen, jolle soittaa saattaa tuoda nuorlle merkittävässä määrin turvallisuudentunnettä. Tukihenkilönä toimiminen on kokonaisvaltainen kokemus, joka toisaalta antaa paljon mutta vie myös voimavaroja ja vaatii eritasoisia kohtaamisen ja vuorovaikutuksen työkaluja. Tämä on yksi syy minkä vuoksi vapaaehtoisten rekrytoinnissa EHJÄ haastattelee vapaaehtoiset ennen koulutukseen osallistumista. On hyvä selvittää elämäntilanne ja mahdolliset kuormittavat tekijä ennen kuin tekee sitoutumispäätöksen ryhtyykö tukihenkilöksi vai ei. Tukihenkilönä toimiminen vaatii sitoutumista. Osa nuorista on kokenut elämänsä aikana pettymyksiä ja tukihenkilön yhtäkkinen poistuminen, oli syy sitten mikä tahansa, aiheuttaisi yhden merkittävän pettymyksen lisää juuri itsenäistymisen kynnyksellä. Tämä nuoren kannalta negatiivisen skenaarion toteutuminebn pyritään minimoimaan haastattelemalla kaikki vapaaehtoiset rekrytointiprosessin aikana. Haastattelun aikana on projektikoordinaattorin kanssa mahdollista pohtia omia voimavaroja, elämäntilannetta ja soveltuvuutta tukihenkilöksi.

4.2 Tukihenkilökoulutus (5.-28.11.2012)

Suoritin marraskuussa 2012 Tukea itsenäistymiseen – projektin lastensuojelun tukihenkilökoulutuksen hyväksytysti. Koulutus koostui kuudesta (6) koulutuskerrasta (LIITE 6). Tukihenkilökoulutuksen kokonaiskesto oli yhteensä 18,5 tuntia. Koulutus

järjestettiin EHJÄ ry:n toimitiloissa Helsingin keskustassa. Koulutukseen osallistui 10 tukihenkilöksi rekrytoitua vapaaehtoista henkilöä, joista kaksi oli miehiä. EHJÄ ry kouluttaa säännöllisesti kunnille lastensuojelun tukihenkilöitä osana ydintoimintaansa. Marraskuun tukihenkilökoulutus oli sen sijaan ensimmäinen koulutuskokonaisuus Tu-kea itsenäistymiseen – projektin osalta. Tukihenkilökoulutus on suunniteltu vapaaehtoisille toimijoille kokonaisuuten, jonka jälkeen on mahdollista aloittaa tukihenkilönä toimiminen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että koulutus on rakennettu tuottamaan tiedollista sisältöä lastensuojelun ja vapaaehtoistoiminnan toimintaympäristöistä. Tukihenkilökoulutus kouluttaa vapaaehtoisia ymmärtämään millaisesta kasvuympäristöstä lastensuojelulaitoksesta itsenäistyvä nuori on konkreettisesti aikuistumassa. Tämän lisäksi koulutus piti sisällään kokemusasiantuntijoiden puheenvuoroja; itsenäistyviä nuoria, lastensuojelulaitoksen ammattityöntekijöitä ja tukihenkilönä toiminnut henkilö. Koulutuksessa käytiin läpi myös tukihenkilön jaksamista ja toiminnan peruskäytänteitä. Koulutusmenetelmiä olivat luennot, yksilötyötä, ryhmäkeskustelut ja dokumentin katsominen. Koulutuksen suorittaminen ei itsessään velvoita ryhtymään tukihenkilöksi automaattisesti. Päätöksen voi tehdä koulutuksen aikana tai sen jälkeen.

5 VAPAAEHTOISTYÖ

EHJÄ ry:n tukihenkilökoulutukseen osallistuminen ja tukihenkilönä toimiminen on vapaaehtoistyötä, mitä se on ja mitä sillä tarkoitetaan?

Vapaaehtoistyö kumpuaa solidaarisuuden tunteesta. Se mitä vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan saattaa vaihdella eri kulttuureissa, muttei sen arvopohja. Arvona on yhteisen hyvän edistäminen vapaasta tahdosta, oikeudenmukaisuus, hyvän tekeminen vastikkeetta. Vapaaehtoistyö edistää ihmisten vuorovaikutusta, yhteiskunnallista osallistumista sekä yksilöiden hyvinvointia, ja sitä kautta edistää ja ylläpitää koko yhteiskuntaa. Vapaaehtoistyö lujittaa yhteiskunnan rakenteita ja sen positiivisista vaikutuksista hyötyy jokainen kansalainen. (YK, 2011) Vapaaehtoistyö toiminnan periaate on sama sosiaalipedagogisella kasvatuksella ja toiminnalla. Lähtökohta on se, että toiminta lähtee ihmisistä itsestään, heidän arjestaan ja ympäristöstään. Tavoite on saada ihmiset aktiivisesti osallistumaan, luomaan ja kehittämään elinympäristöään ja

siinä vallitsevia olosuhteita ja toimintamuotoja. Ihmisiä motivoidaan ja tuetaan kriittiseen ja tietoiseen itsensä ja omien mahdollisuuksien havaitsemiseen. (Eskola & Kurki 2001, 73.)

Vuosi 2011 vietettiin EU:n vapaaehtoistoiminnan teemavuositte, jonka aikana nostettiin esille erilaisten kampanjoiden avulla vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallisia vaikutuksia. EU on toiminut vapaaehtoistoiminnan puolestapuhujana ja edistäjänä vuosia. Vuonna 1996 käynnistyi nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö-ohjelma joka kannustaa nuoria lähtemään ulkomaille tekemään vapaaehtoistyötä paikallisyhteisöissä. Juhlavuonna ihmisiä pyrittiin innostamaan toimintaan mukaan ja antamaan tunteja ja päiviä omasta vapaa-ajastaan vapaaehtoistoimintaan hyvän asian puolesta. (Euroopan komissio 2012)

4.1 Vapaaehtoistyön käsite

Aaro Harjun (2005, 70) mukaan vapaaehtoistyö on aktiivisen kansalaisuuden ilmentymä. Aktiivisuus on sitä, kun ihminen toimii ilmaiseksi toisten ihmisten kanssa oman yhteisön hyväksi. Harju nostaa esille aktiivisuuden keskeiseksi tekijäksi kuvaamaan vapaaehtoistoimintaa. Mielestäni se on hyvä luonnehdinta sikäli, että aktiiviset ihmiset luovat muille ihmiselle olla aktiivisia. Tuoreen järjestöbarometrin (SOSTE 2012) mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoimintaa osallistuu 500 000 henkilöä. Kaksi kolmasosa vapaaehtoisista on naisia ja keskimäärin osallistuja käyttävät aikaa toimintaa 10 tuntia kuukaudessa. Vapaaehtoisten työpanos vastaa arvion mukaan 21 000 henkilötyövuotta. Vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminnan kansantaloudellinen vaikutus on 101–163 miljoonan euroa. Ruralia-tutkimukseen osallistuivat merkittäviä vapaaehtoistoiminnan organisaatiota kuten MLL, 4H ja Punainen Risti.

Seuraava lainaus on vuodelta 1997. Se on Tampereen yliopistossa perustetun työryhmän (Tampere 2000) kehittämä vapaaehtoistyön määritelmä. Merkityksellistä määritelmässä on se, että siinä identifioidaan vapaaehtoistyö organisoiduksi toiminnaksi. Vapaaehtoistyöhön liittyvään tehtävään annetaan valmennus tai koulutus, jonka tarjoaa hallinnoiva organisaatio. Vapaaehtoisuus pohjautuu suunnitelmalliseen

toimintaan, jolla kolmas sektori pyrkii tuottamaan sosiaalisia palveluita yhteiskunnan kipupisteisiin.

”Vapaaehtoistyö on osallistumista vuorovaikutukseen perustuvan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaa, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä eikä erityisena harjoitteluna, vaan tehtävään valmennusta saaneen auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. Myös tällaiseen toimintaan liittyvät tukitehtävät kuuluvat vapaaehtoistyön pariin” (Eskola & Kurki 2001, 10.)

Itse olen toiminut elämäni aikana vapaaehtoisena urheiluseuroissa, vertaistukiryhmässä, yhteisöpedagogi-liikkeessä mainitakseni muutamia. Vapaaehtoisuus perustuu siihen, että annat elämän aikana karttunutta osaamistasi muiden tai jonkin asian hyväksi. Vapaaehtoisuus mahdollistaa kuulumisen johonkin yhteisöön, joka on äärimmäisen tärkeää ihmisen hyvinvoinnin kannalta.

4.2 Vapaaehtoistoiminnan modernit paradoksit

Tutustuessani vapaaehtoistoiminnan substanssikirjallisuuteen ja aihepiiriin tarkemmin, olen sisäistänyt uutta tietoa mutta samalla se on herättänyt minussa ajattelua ja pohdintaa. Seuraavassa esittelen kaksi pohdintani tulosta, jotka tuovat esille vapaaehtoistoiminnan kaksijakoisuusta.

Tällä hetkellä, vuonna 2013, eurooppalainen talous elää taloudellisen taantuman aikakautta. Suomalaisten kuntien vuosia jatkunut talousahdinko on johtanut menellään olevaan kuntauudistukseen, jonka avulla yksinkertaistetusti pyritään taloudelliseen tehokkuuteen karsimalla päällekkäistoimintoja kuntarakenteesta pois. Raha on tiukassa ja sitä on liian vähän. Vapaaehtoistoiminta todistetusti rakentaa ennaltaehkäisee sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia. Kun ajattelee tilanetta jossa rahaa on vähän ja tarjolla on vapaaehtoistyöperusteista sosiaalista vahvistamista, on mielestäni syytä olla tarkkana. Herää kysymys, että käytetäänkö vapaaehtoistoimintaa ammatillisen avun tukimuotona vai ajoittain jopa sen korvikkeena?

Toinen ajatus pohjautuu siihen, että vapaaehtoistoiminnassa on vahva menneisyyden leima. Toiminta ja sen muodot saivat alkunsa historiallisten tapahtumien ja haasteiden edessä. Raittius-liike (1853), Martat (1899) ja Suomen Huolto (1941) ovat vapaaehtoistoiminnan peruskiviä ja toimintarakenteiden pioneereja. Kun ajat ovat olleet kovaa tai haasteita mittavat ovat suomalaiset kokoontuneet yhteen ja puhaltanut yhteen hiileen yhteisen hyvän puolesta. Vapaaehtoistoiminnan nostalginen ajatusmalli sisältää oletuksen siitä, että post-modernin hyvinvointiyhteiskunnan individualismia korostava toimintamalli ei tuota yhteisöllisyyttä samassa mittakaavassa.

”Kaikki vanhat yhteisöllisyyden elementit, traditiot, pakot ja useimmat rajoitukset ovat menettäneet enemmän tai vähemmän sitovuutensa ja todistusvoimansa.” (Lehtinen 1997, 1.)

Toisaalta 2000-luvulla tapahtuneen teknologisen kehityksen vuoksi on syntynyt uusia merkittäviä vapaaehtoistoiminnan foorumeita ja kohtaamispaikkoja. Internet ja erityisesti 2010-luvulla yleistynyt sosiaalinen media perustuu ajatukselle, että sitä kautta on mahdollista luoda kontaktia muihin ihmisiin. Sosiaalisen median avulla on mahdollista saavuttaa suuria ihmismassoja nopeasti ja ilmaiseksi. Tämä mahdollistaa yhteiskunnallisen keskustelun suuremmissa foorumeissa. YK:n vapaaehtoisuutta käsittelevä loppuraportti vuodelta 2011:

”Online vapaaehtoisuus eli internetissä suoritettava vapaaehtoistyö on poistanut tarpeen sitoutua toimintaan vain tiettyinä aikoina ja tietyissä paikoissa, se on toisin sanoen lisännyt vapaaehtoistyön vapautta ja joustavuutta. Sosiaalisen median (kuten Twitter, Facebook) kautta jaettu tieto on auttanut ihmisiä järjestäytymään muun muassa ilmasto- ja demokraattisia muutosta koskevien kysymysten ympärillä, viimeisimpänä eräissä arabimaissa.” (YK, 2011).

Vapaaehtoistoiminta näyttää elävän yhteiskunnan trendien ja murrosten mukaan elävä kokonaisuus, jossa elää perinteet, tavat ja kulttuuriperintö. Vapaaehtoistoiminnasta on käytetty erilaisia termejä yhteiskunnallisten murrosten eri vaiheissa. Talkootyö, armeliaisuus, vapaa huoltotyö, hyväntekeväisyys ovat esimerkkejä, siitä minkälaisilla termeillä on vapaaehtoisuudesta puhuttu. Edellä mainitut käsitteet kuvastavat aikaa, jolloin ne ovat olleet käytössä. Yhdessä ne kuvastavat vapaaehtoistoiminnan monimuotoisuutta ja erilaisia ulottuvuuksia. (Nylund & Yeung 2005. 13–16). Vapaaehtoi-

suus elää myös tässä ajassa muutosta. Post-modernissa yhteiskunnassa keskustellaan paljon yksilöllisyyden tavoittelusta ja siitä miten yhteisöt ovat menettämässä merkitystään. Mielestäni kyse on yllämainitusti monimuotoisempi. Ajattelen niin, että ihmiset eivät välttämättä enää halua sitoutua yhden ideologian, toimintatavan tai puolueen alle enää samassa määrin kuin ennen ja se tulee muuttamaan vapaaehtoisuutta ja sen muotoja. Tällä tarkoitan sitä, että ihmiset lähtevät toimintaan omista lähtökohdistaan enemmän kuin auttamisen tai sosiaalipoliittisen merkittävyyden vuoksi. Ihmisille vapaaehtoisuus saattaa olla tulevaisuudessa itsensä kehittämisen ja ilon lähde, eikä yhden aatteen takana seisomisen konkretisoituminen.

6 HILJAINEN TIETO

Hiljainen tieto tarkoittaa yksilön ja sitä kautta koko yhteisön toiminnasta syntyvää merkittävää tietoa, jota on kielellisesti haasteellista esittää tai tiivistää. Piilevä ja näkymätön tieto saattaa olla taustalta työtäohjaava tekijä yksilön tai yhteisön toiminnassa. Tarkastelukohteena hiljainen tieto on samanaikaisesti kiehtova mutta epätieteellinen, koska käsitteenä sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Michael Polanyi loi käsitteen hiljainen tieto (tacit knowledge) josta on kehittynyt kiinteä osa asiantuntijuuden ja oppimisen tieteellistä tutkimusta. (Hakkarainen & Paavola 2008, 59). Hiljaisen tiedon havaitseminen ja tunnistaminen vaatii reflektointikykyä ja taitoa pysähtyä. Alkuun pääsee esittämällä itselleen kysymyksiä kuten mitä tiedän ja mistä olen sen tiedon hankkinut, miten teen asioita, mitä osaan ja mistä olen sen taidon oppinut? (Moilanen, Tasala & Virtainlahti 2005, 31)

Ihmisessä on enemmän tietoa kuin mitä hän pystyy sanoin kuvaamaan. Toisaalta ihminen pystyy tuottamaan enemmän tietoa puhumalla kuin kirjoittamalla. Ihminen menettää tietoa prosessoimalla sitä. Nimitäin, kun tieto kulkee aivoista suun kautta paperilla kirjoitettuun muotoon, on muuttunut tai siitä on osa kadonnut. Näin väitti kognitiivisen tiedon akateemikko ja filosofi David Snowden vuonna 2012 State of the Net -videoseminaarissa. Samalla hän kuvaa aivojemme rakennetta ja sen vaikutusta tiedonkäsittelyyn. Ihminen ei ole lähtökohtaisesti rationaalinen laji tai tietoa käsittelevä prosessikonaisuus. Hän perustelee tätä sillä, että selviytyäkseen on ihminen

joutunut tekemään nopeita päätöksiä esimerkiksi paetakseen villieläintä, toistamalla tietyn tiedon tuottamaan toimintoa. (YouTube 2012)

Ihmisen toiminta perustuu vain osittain käsitteellisen ja kielellisen tiedon tietoiseen ja tarkoitukselliseen hallintaan ja ohjaukseen. Itseasiassa käsitteellinen tieto on vain pieni osa ihmisen älyllisestä kapasiteetista (Hakkarainen ja Paavola, 77, 2008). Hiljainen tieto konkretisoituu toiminnassa, joka on mahdollista omittujen skeemojen avulla, toisten kanssa jaettu tieto ja erilaiset työvälineet. Hiljainen tieto on osana arkista toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Ihmisellä ei ole olemassa sääntöjä, jotka ohjaisivat hänen käyttäytymistään. Ulkopuolelta tarkkailtuna saattaa ihminen näyttää siltä kuin hän noudattaisi tiettyä säännöstöä. Tämän mukaan äänetön tieto, on läsnä toiminnassa, muttei koostu sisäisesti omaksutuista sääntökokoelmasta. Tästä huolimatta se on mahdollista rekonstruoida ja toisintaa symbolien muotoon joko itse yksilön tai hänen toimien havainnoivan avulla." (Alanko -Turunen Merja ja Heikki Pasanen, 105, 2008)

6.1 Hiljainen tieto osana vapaaehtoistoimintaa

Hiljainen tieto on merkittävä voimavara vapaaehtoisuudelle. Ihminen kantaa mukanaan elämän tuottamaa tietoaineistoa ja empiiristä osaamista, joista saattaa olla hyötyä toisille toimijoille. Otetaan esimerkiksi ryhmäkoulutustilaisuus, johon osallistuu erikäisiä ihmisiä, joilla on mahdollisesti erilainen työhistoria ja sitä kautta toimintaympäristö. Näillä ihmisillä on paljon jaettavaa hiljaista tietoa toisilleen, siitä mitä on kokeuksien kautta oppinut. Vapaaehtoistoimintaa organisoivan taho tulisi aktiivisesti luoda toimintamalleja, joilla on hiljaista tietoa tehdä näkyväksi toiminnassa. Sitä kautta vapaaehtoisuus säilyttää monimuotoisuutensa, kun se muodostuu keskenään erilaisten ihmisten muodostamasta osaamisarkistosta. Tämän lisäksi hiljainen tieto, esimerkiksi ääneen kerrotut omat oppikokemukset, sitouttaa osallistujia eri tasolla toimintaa, koska tuottaa hän itse aktiivisesti ryhmän yhteiseen tietoisuuteen pääoma. Sen sijaan, että hallinnollinen organisaatio kaataa tietoa saavista vapaaehtoisten päälle, tulisi prosessi olla juuri käänteinen. Vapaaehtoisten ryhmällä on opetettavaa toisilleen, toiminnan järjestäjälle ja sitä kautta niille joita toiminta lopulta auttaa.

7 ARVIOINTI

Arvioinnin tai evaluoinnin määritelmä liittyy jonkin asian arvoon tai ansioon esimerkiksi projektin arvo tai hyöty. Arvioinnin tavoite on pyrkiä esittämään arvio siitä, onko jokin toiminto tai innovaatio toimiva ja palveleeko se tarkoitustaan. Arvioinnilta odotetaan toimeksiantajan tai tilaajan puolesta vastauksen kysymykseen vastaako palvelu sitä vastaavaan tarpeeseen. (Robson 2001, 24-29)

Petri Virtanen (2007, 22–24) esittelee kirjassaan Angela Brownin ja Aaron Wildavskyn vuonna 1984 julkaistun teorian arvioinnintekijälle. Teoria perustuu ajatukselle, että hankkimalla vastaukset viiteen peruskysymyksen on mahdollista suorittaa onnistunut arviointiprosessi. Ensimmäinen kysymys on milloin arviointia suoritetaan: etukäteen (*ex ante*), jatkuvana arviointina (*ex nunc*) vai jälkiarviointina (*ex post*). Toinen kysymyksenasettelu kohdistuu kohderyhmään: missä arviointia tehdään ja kenen mielipiteistä ollaan kiinnostuneita. Kolmas kysymys liittyy toimeksiantajatahoon: kelle arviointia tehdään: arvioinnin hyödyntäjät ja arvioinnin tarvekeskeisyys. Neljäs kysymys joka arvioinnin tekijän on syytä ratkaista, liittyy arvioinnin sisältöön: arvioidaanko merkitystä vai vaikutuksia tai vaikuttavuutta. Millaisia tuloksia arvioinnilta odotetaan ja mikä on arvioinnin motiivi. Viimeinen ja viides kysymys on pohtia arvioinnin motiiveja ja sitä kenenkä näkökulmasta arviointia lähdetään suorittamaan.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi esitän tutkimusaineistoon perusteella tutkimustuloksia EHJÄ ry:n Tukea itsnäistymiseen tukihenkilökoulutuksesta Helsingissä 5.11. – 28.11.2012. Yhdeksän (9) vastaajaa osallistui tutkimukseen, joista kahdeksan (8) haastattelin teemahaastattelun avulla. Yksi (1) tukihenkilökoulutuksen osallistuja kieltäytyi osallistumasta tutkimukseen ja yksi (1) henkilökohtainen teemahaastattelu jäi toteutumatta aikataulullisten haasteiden vuoksi. Koulutuksen esitietolomakkeen mukaan tukihenkilökoulutuk-

seen osallistuneista seitsemän (78 %) oli koulutukseltaan yliopistotutkinnon suorittaneita tai sitä suorittamassa. Kaksi (22 %) osallistujaa olivat suorittaneet ammattikorkeakoulututkinnon tai olivat sitä suorittamassa. Tukihenkilökoulutukseen osallistuneet vapaaehtoiset olivat kaikki (100 %) ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita tai sitä suorittamassa.

Tukihenkilökoulutukseen hakeutumisen motiivina oli kaikilla osallistujilla halu auttaa, halu tehdä vapaaehtoistyötä sekä yleinen kiinnostus nuorisotyötä kohtaan. Myös omakohtaiset kokemukset muun muassa itsenäistymisen vaikeudesta tai laitosten tunteminen vaikuttivat kiinnostukseen. Koska kaikki koulutettavat olivat enemmän tai vähemmän sidoksissa sosiaali- ja terveysalaan, kumpusivat nämä motiivit myös ammatillisesta urasta tai kehitymisestä omassa ammatissa. Koulutukseen hakeutumisen syyt olivat myös henkilökohtaisia ja omia motiiveja ja ajankäytön mahdollisuuksia oli pohdittu laajastikin.

”Tämä on tuntunut kaikista eniten siltä et se tulis niinku luonnostaan..just tämäntyyppinen toiminta juuri minulta ”

”Kiinnostus ja halu auttaa nuoria itsenäistymisvaiheessa.” Toiveena on myös tulevaisuudessa tehdä tätä myös työkseen. Minulle ei ole aikaisempaa kokemusta vapaaehtoistoiminnasta, joten halusin kokea jotain uutta.”

Itse tukihenkilönä toimimiselta odotettiin merkityksellisyyden kokemuksia, onnistumisen kokemuksia ja tunnetta aidosta auttamisesta. Haluttiin olla tukemassa itsenäistyvää nuorta ihmistä, jolla ei ole itsellään suurta tukiverkostoa. Usea toivoi myös aitoa kosketusta nuoriin ja heidän maailmaansa – luottamuksellista vuorovaikutus- ja ihmissuhdetta, josta myös itse saa valtavasti.

”Myönteistä vuorovaikutusta. Sitä etten kiipeä keskiluokkaiseen norsunluutorniin :) Ikkunan lastensuojelunuoren ilon ja tuskan hetkiin.”

Suuri osa osallistujista tiedosti olevansa kenties ainoakin aikuinen, joka pysyisi varmasti itsenäistyvän nuoren elämässä mukana. Tämän vuoksi tukihenkilönä toimimiseen suhtauduttiin vakavasti ja sitoutumista pohtien. Osalla vastaajista tukihenkilön

todellinen rooli oli hämärän peitossa. Mitä kauempana oma työrooli oli lastensuojelun ja jälkihuollon arjesta, sen hankalammalta tuntui hahmottaa tukihenkilön roolia. Usea pohti omaa tukihenkilön rooliaan omahoitajan, tukihenkilön ja nuoren omaisten välillä ja halusi tästä ihan konkreettisiakin esimerkkejä ja toimintaohjeita. Tukihenkilönä toimimiseen suhtauduttiin vakavasti. Sen uskottiin olevaan keskustelujäsen, mutta myös konkreettisia neuvoja arkisissa asioissa sekä iän mukanaan tuomaan elämäkokemusta.

”Ihmisen joka ei häviä hänen elämästään ja johon hän voi luottaa; jonkun joka auttaa myös pienissä käytännön asioissa ; fiksua juttuseuraa ja näkökulmia elämään ; uusia kokemuksia ja näkökulmia”

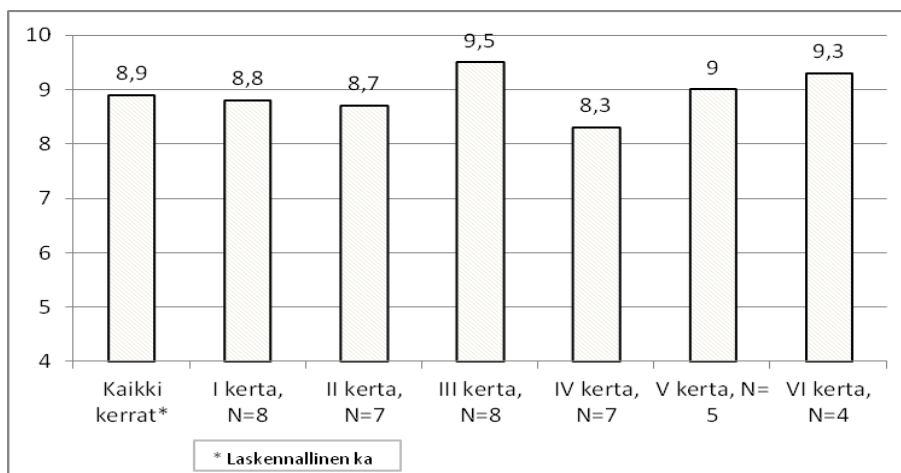
Tukihenkilökoulutukseen kohdistuneet odotukset voidaan jakaa karkeasti kahteen: konkreettisiin ja itse vertaisryhmään liittyviin odotuksiin. Konkreettisella tasolla odotukset liittyivät ennen kaikkea käytännön tietoihin tukihenkilönä toimimisesta, tukihenkilönä jo toimivien tapaamiseen sekä tietysti tietoon itse tuettavista nuorista. Osalla osallistujista oli jo kokemusta lastensuojelusta, mutta osa oli kiinnostunut ko.alasta myös tulevaisuuden ammattina. Heillä ei ollut juurikaan käytännön kokemuksia laitoksessa asuvasta nuoresta, mahdollisista elämäntapahtumista tai itenäistymisprosessista laitospuolella. Moni oli kiinnostunut niistä ongelmakohdista, joita tukisuhteessa voi tulla vastaan, mutta myös niistä ratkaisuista, millä niistä voisi päästä eteenpäin.

”Jossain määrin elänyt sellaisessa hyvinvointikuplassa. Mä en voi kuvitella, miten näiden ihmisten elämät ovat saattaneet mennä”

8.1 Arvosanat koulutuskerroista

Esitän tutkimustulokset limittäin niin, että täydennän kvantitatiivista tietoa kvalitatiivisten haastatteluiden aineistolla. Tällä tavoin pyrin mahdollisimman luontevaan ja lukijalle helppoon käsittelytapaan. Tutkimusaineiston mukaan tukihenkilökoulutukseen osallistuneet henkilöt olivat hyvin tyytyväisiä koulutukseen. Sen koettiin vastanneen monelta osin odotuksia. Kaikkien koulutuskertojen laskennallinen keskiarvo kouluar-

vosana-asteikolla oli 8,9. Parhaaksi koulutuskerraksi arvioitiin kolmas eli 12.11. pidetty tilaisuus yleisarvosanalla 9.5. Kuusi (6) vastaajaa antoi tämän koulutuskerran arvosanaksi korkeimman mahdollisen eli 10. Huonoimmaksi koulutuskerraksi arvioitiin sen sijaan neljäs koulutuskerta yleisarvosanalla 8.3.

TAULUKKO 1. Koulutuskertojen keskiarvot

1. koulutuskerta maanantai 5.11.2012 (keskiarvo 8.8.)

Ensimmäiseen koulutuskertaan oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Sisällöltään sen vastasi täysin kuuden (6) vastaajan odotuksia (75 %). Koulutuskerran parhaina puolina pidettiin rentoa tunnelmaa sekä erilaisia työskentelytekniikoita. Myös ryhmäytymisen koettiin lähteneen hyvin käyntiin.

”Oli mukavaa, että ihmiset toivat esille omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Pidin myös muistikirjaideasta, jolloin myöhemmin voi palata omiin alkuajatuksiin.”

Ensimmäisestä kerrasta jäi monelle kuitenkin hieman sekainen tunne, minkä kuitenkin koettiin olevan hyväksyttävää koulutuksen alussa. Muutama osallistuja kuitenkin olisi halunnut kuulla jo heti aluksi konkreettisia esimerkkejä nuorten elämästä ja tukihenkilönä toimimisesta.

”Tavallaan toivoin vielä enemmän ihan jotain tosi konkreettista tietoa tukihenkilönä toimimisesta näin alkuun -jotain kokemuksia, esimerkkejä, käytännön tietoa”

2. koulutuskerta lauantai 10.11.2012 (keskiarvo 8.7)

Toisen koulutuskerran sisältöön täysin tyytyväisiä oli neljä (4) vastaajaa seitsemästä (7) osallistujasta (57 %). Tämän koulutuskerran antoisimmaksi yksittäiseksi tekijäksi nousi katsottu dokumentti. Myös hedelmällisiksi koetut keskustelut ja yksilötehtävät otettiin esille positiivisina puolina.

”Jälleen homma toimi kokonaisuutena. Video, yksilötehtävät & ryhmätehtävät toivat sopivaa vaihtelua”.

Kritiikki kohdistui liki yksinomaan aikataulutukseen ja siihen, että keskusteluille ei jäänyt tarpeeksi aikaa. Tosin esille otettiin myös se, että keskusteluja ei ohjattu riittävästi koskemaan itse tukihenkilönä toimimista vaan sen annettiin rönseyllä melkein liiankin vapaana.

3. koulutuskerta maanantai 12.11 (keskiarvo 9.5)

Tämä koulutuskerta koettiin koulutuksen parhaaksi ja kahdeksan (8) vastaajaa yhdeksästä (9) koki sisällön vastanneen odotuksia (89 %) täysin. Nuorten omakohtaiset kokemukset ja kertomukset koettiin antoisiksi käytännön läheisyyden vuoksi.

”Nuorten tapaaminen. Hyvin rakennettu ilta. Hyviä keskusteluaiheita. Kontakti nuorten ja tulevien tukihenkilöiden välillä muodostui hyvin”

Tältä koulutuskerralta olisi toivottu miltei kaikkien vastaajien toimesta enemmän aikaa.

”Tämä osio olisi voitu järjestää lauantaina, jolloin olisi ollut enemmän aikaa”

4. koulutuskerta lauantai 17.11.2012 (keskiarvo 8.3.)

Neljäs koulutuskerta vastasi sisällöltään kahden (2) vastaajan kuudesta (6) odotuksia (29 %). Suurin osa osallistujista kuitenkin piti sisältöä kuitenkin jokseenkin odotuksi-

aan vastaavana (57 %). Käsiteltyjä teemoja pidettiin tärkeinä ja mahdollisuutta kuulla tukihenkilön kokemuksia arvokkaana.

Puhuneen tukihenkilön valintaan kohdistui eniten kritiikkiä. Suurin osa koulutukseen osallistuneita koki, että esiintynyt tukihenkilö oli erilaisessa roolissa kuin mihin heitä oltiin kouluttamassa sekä toimi tukihenkilönä lapselle, ei nuorelle.

”Olisi ollut hyvä, jos vieraileva tukihenkilö olisi ollut samassa tilanteessa tukisuhteen alussa. Kuitenkin pikkulapsen ja teinin kanssa joutuu huomioimaan erilaisia asioita.”

Myös koulutuksen ajalliseen rytmitykseen kohdistui tällä kertaa kehitystoiveita. Neljännessä koulutuskerrasta jäi osalle osallistujista hieman ”tahmainen” tunnelma vaikkakin yleisesti ottaen tästä kerrasta pidettiin.

5. koulutuskerta maanantai 26.11.2012 (keskiarvo 9.0)

Mahdollisuutta lastensuojelun parissa toimiviin työntekijöihin tutustumiseen pidettiin hyvänä ja puhujia asiantuntevina. Tältä kerralta toivottiin kuitenkin enemmän aikaa ja mahdollisuuksia keskusteluun. Myös tukihenkilön roolin suhdetta työntekijöiden rooliin ja vastuisiin olisi toivottu avattavan, jotta puheenvuorosta olisi pystynyt hyötymään kunnolla.

”Olisin toivonut ehkä enemmän keskustelua tukihenkilön roolista tai millä tavalla vierailijat näkevät tukihenkilö voi nuorta tukea+ mitkä olisivat hyvät rajat ja ja miten yhteistyö toimisi käytännössä laitoksen työntekijöiden, nuoren ja yhteishenkilön kesken”

6. koulutuskerta keskiviikko 28.11.2012 (keskiarvo 9.3)

Kuudes eli viimeinen koulutuskerta vastasi kolmen (3) neljästä (4) osallistujasta sisältoodotuksia täysin.

Erityisen hyvänä pidettiin viimeistä mahdollisuutta keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon varsinaisen koulutuksen puitteissa. Varsinaisia kehitysideoita ei juurikaan enää esitetty vaan viimeistä kokoontumiskertaa kohtaan vaan sitä pidettiin yhteenvetona, jonka roolin se täytti hyvin.

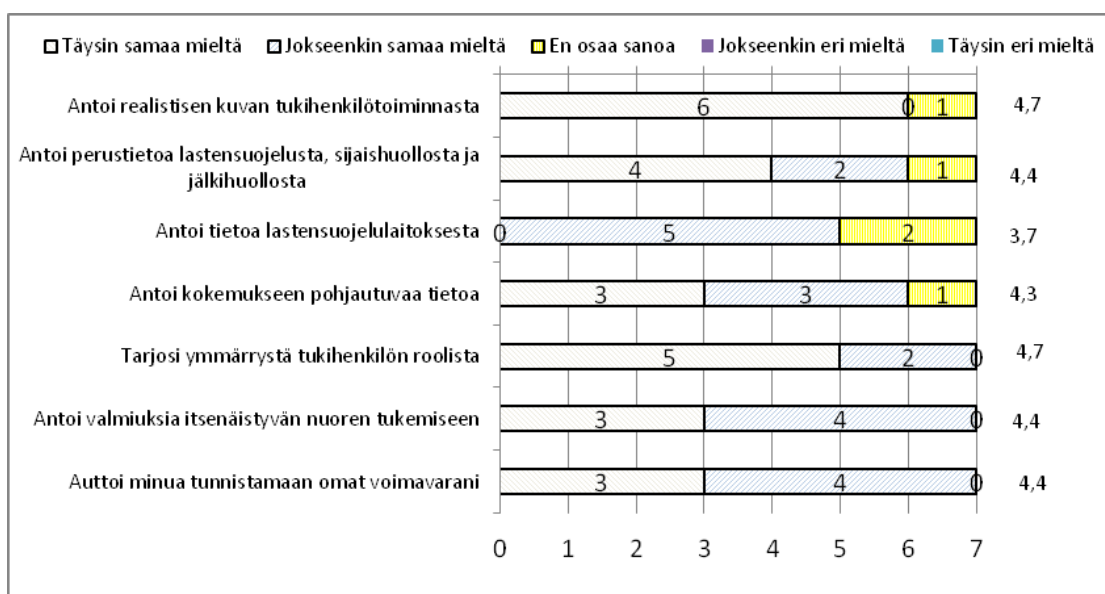
Koulutuksen tavoitteet ja onnistuminen niissä

Koulutukselle asetettujen tavoitteiden onnistumista jokainen tutkimukseen osallistunut arvioi kvantitatiivisesti viisiportaisella asteikolla (LIITE X) sekä teemahaastattelussa kvalitatiivisesti.

Kvantitatiivinen arviointi

Kvantitatiiviseen analyysiin käytän laskennallista keskiarvoa erottelevuuden vuoksi, vaikka kyseessä onkin ns. Likert-asteikko. Yleisellä tasolla kaikki ennalta asetetut tavoitteet toteutuivat erittäin hyvin ja suuria eroja niiden välillä oli vaikea löytää. Yksikään vastaajista ei käyttänyt asteikon numeroita 1-2 osoittamaan mielipidettään osaluheen toteutumisesta, joten arviot olivat hyvin positiivisia.

Koulutus antoi realistisen kuvan tukihenkilötoiminnasta (ka 4,7) sekä tarjosi ymmärrystä tukihenkilön roolista nuoren auttamisverkostossa (ka 4,7). Sen sijaan koulutus olisi voinut tarjota ehkä enemmän tietoa lastensuojelulaitoksesta kasvu- ja elinympäristönä (ka 3,7). Muut koulutuksen tavoitteet jäivät keskiarvoltaan näiden arvosanojen väliin.

TAULUKKO 2. Tukihenkilökoulutus suhteessa tavoitteisiin

8.2 Ryhmäytyminen

Ryhmään suhtauduttiin koulutuksen edetessä yhä positiivisemmin. Ryhmässä vallitsi osallistujien mielestä rento ja positiivinen tunnelma ja siltä toivottiin myös koulutuksen jälkeen vertaistukea. Osa vastaajista näki jopa ryhmän olevan se koulutuksen tärkein anti ja tiedollinen osuus vasta toissijaista.

”Tää ryhmän antama ja luoma vuorovaikutus, prosessi ja näkemyksellisyys ja arvokas pohdinta on ollut merkittävin osa tämän koulutuksen sisältöä”

Ryhmän odotettiin jatkavan vertaistukiryhmänä myös koulutuksen jälkeen. Facebook-ryhmän perustaminen, tapaamiset sekä vapaamuotoinen yhteydenpito koettiin tärkeäksi elementiksi itse tukihenkilönä onnistumisen kannalta.

”(Ryhmä) on ehdottoman tärkeä. Olis tätä pelottava lähteä tekemään yksin. Mut nyt kun tietää että on 10 muutakin on samassa tilanteessa kuin minä...et kyl se ryhmän tuki on olennainen”

Vaikka ryhmäläiset koostuivat pääosin alalla olevista tai sinne pyrkivistä, ei ryhmästä muodostunut silti liian ammattimaista. Muutama osallistuja tosin toi ns.tavallisten ihmisten puuttumisen ongelmaksi myös nuorten kannalta. Heidän näkemyksensä mukaan koko tukihenkilöiksi kaivattaisiin myös tavallisia ihmisiä, jotta vertaistuki voisi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla. Myös miesten minimaalinen osuus tällä kouluskerralla herätti kysymyksiä.

Kehitettävänä puolina koulutuksessa nähtiin aikataulutukset sekä teorian ja käytännön suhde.

Aikataulu tuntui monesta joissain kohden tiukalta eikä vapaalle keskustelulle jäänyt kaikissa kohdin aikaa. Keskustelut olivat kuitenkin usealle koulutuksen hedelmällisintä antia, koska perustietoa alasta jo oli. Ne, jotka tiesivät alasta vähemmän, olivat

tyytyväisiä myös teoreettiseen antiin. Myös koulutuksen jakamista useammalle ker-
ralle ehdotettiin ratkaisuna. Näin jokaiseen kertaan jäisi varmasti aikaa myös keskus-
telulle.

” Aina konkreettiset, käytännön esimerkit ovat tietysti parhaimmt. Mutta ei kai
tällä tuntimäärällä voi tehdä enempää, tavata enempää ihmisiä”

”Musta tuntuu, että ne kaikki asiat on siinä Tukihenkilön käsikirjassa, mistä me
on puhuttu...että sellaista rentoutumista näiden slidejen suhteen...mut slideja
vähemmän ja vuorovaikutusta enemmän”

9 KOULUTUSARVIOINTI JA KEHITYSEHDOTUKSET

Kokonaisuudessaan EHJÄ ry:n tuottamaan lastensuojelun tukihenkilökoulutus on
tutkimuksen mukaan pitää onnistuneena. Tutkimusaineiston mukaan koulutus vastasi
sille asetettuja tavoitteita. Refleksiivisen havaintoaineiston mukaan, kirjoittamani kou-
lutuspäivä kirjan mukaan, tilanne oli sama omalla kohdallani. Pidin koulutusta onnis-
tuneena kokonaisuutena tiedollisesti. Opin paljon lastensuojelusta, tukihenkilötoimin-
nasta ja vapaaehtoisuudesta. Seuraavassa esitän muutaman aineistosta esille nous-
seen kehittämisidean, joiden avulla koulutusta on mahdollista kehittää jatkossa.

Aineiston mukaan kokemusasiantuntijoista eli itsenäistyvien nuorten tuottama anti oli
osallistujille merkityksellistä. Täten on perusteltua ehdottaa, että mikäli on mahdollis-
ta saada nuoria kertomaan itsenäistymiseen liittyvistä haasteista ja toiveista tukisuh-
detta ajatellen kahtena koulutuskerta. Tarvittaessa on mahdollista kompensoida ko-
kemusasiantuntijuutta pyytämällä nuorelle tukihenkilönä toiminutta henkilöitä kerto-
maan kokemuksistaan. Ihminen, kun kertoo toiselle ihmiselle kokemuksistaan, syntyy
tunnekokemus. Tämä sitouttaa vapaaehtoisia toimintaan ja auttaa ymmärtämään sitä
mistä toiminnassa on pohjimmiltaan kysymys; kahden ihmisen kohtaamisesta ja vuo-
rovaikutuksesta. Toinen kehitysehdotukseni liittyy myös kokemuksellisuuteen. Mikäli,
olisi mahdollista rakentaa lastensuojelulapsen esimerkkitarinaa, auttaisi hahmotta-
maan sitä toimintaympäristöä. Esimerkkitarina helpottaisi ymmärtämään nuoren tietä
lastensuojelulaitoksesta itsenäiseen elämään. Ryhmän hiljaisen tiedon hyödyntämi-
nen tulevaisuudessa tarjoaisi koulutukseen monimuotoisuutta. Osallistuen kollektiivi-

sen osaamiskokonaisuuden hyödyntäminen yhteiseen tarkoitukseen on perusteltua. Tämän lisäksi ryhmäyttämiseen kannattaa keskittyä jatkossa, sillä ryhmällä oli suuri merkitys koulutukseen osallistuneiden mielestä. Tämä tarkoittaa sitä, että antaa ryhmälle mahdollisuuden muodostaa oman kokonaisuutensa, joka toimii aktiivisena ilman projektikoordinaattorin merkittävää roolia. Innostaminen, osallistuminen ja yhteisöllisyys ovat teoreettisia viitekehyksiä tuottamaan ryhmään aktiivisuutta. Modernien viestintäkanavien hyödyntämättömyys projektin ja ryhmän osalta on merkittävä puute. Tällä tarkoitan sosiaalisen median hyödyntämistä informaatiometodina rekrytoinnissa, informoinnissa ja toiminnassa.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: InPrint.
- Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: AKAIIMI Oy.
- Bardy, Marjatta (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013a. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=8&kieli=fi>
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013b. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=8&aid=16&kieli=fi>
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013c. Tuettu asuminen. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=9&kieli=fi>
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013d. Vaikuttamistoiminta. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=10&kieli=fi>
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013e. Kehittämistoiminta. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=8&aid=17&kieli=fi>
- Erytishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry, 2013f. Tukea itsenäistymiseen. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=11&aid=29&kieli=fi>
- Eskola, Antti & Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyä auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy:ssä.
- Euroopan komissio, 2012. Uutiset. Työllisyys ja sosiaalipolitiikka. Viitattu 10.4.2013.
http://ec.europa.eu/news/employment/110106_fi.htm
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita (10., osin uudistettu painos). Helsinki: Tammi.
- Julkunen, Raija 2006. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Stakes. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kikoski, Catherine Kano & Kikoski, John F. 2004. The Inquiring Organization: Tacit Knowledge, Conversation and Knowledge Creation: Skills for 21st-Century Organizations. United States of America: Greenwood Publishing Group, Inc.
- Koivunen, Hannele 1998. Hiljainen tieto. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Korhonen, Anu (toim.) 2012. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Erytishuoltojärjestöjen huoltoliitto Ehjä ry. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lehtinen, Sini 1994. Tukihenkilö apuna arjessa: järjestöjen tukihenkilöprojekti. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara: näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena ry.
- Moilanen, Raili & Tasala, Markku & Virtainlahti, Sanna 2005. Hiljainen tieto näkyväksi. Helsinki: Edita Prima Oy.

- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Robson, Colin 2000. Käytännön arvioinnin perusteet : opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita.
- Sosiaaliportti, 2013. Lastensuojelunkäsikirja. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 5.4.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/
- Sosiaaliportti, 2013a. Lastensuojelunkäsikirja. Työprosessi. Sijaishuolto. Viitattu 5.4.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>
- Sosiaaliportti, 2013b. Lastensuojelunkäsikirja. Työprosessi. Sijaishuolto. Paikanvalinta Viitattu 5.4.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/paikanvalinta/>
- Sosiaaliportti, 2013c. Lastensuojelunkäsikirja. Työprosessi. Jälkihuolto. Viitattu 5.4.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto/>
- Suomen sosiaali- ja terveys ry 2012. SOSTE. Järjestöbarometri 2012. Helsinki. Viitattu 20.4.2013.
- Tanskanen, Ilona & Timonen-Kallio, Eeva (toim.) 2009. Lastensuojelun hyvät käytännön. Turun ammattikorkeakoulun Oppimateriaaleja 44.
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Toom, Auli & Onnismaa, Jussi & Kajanto, Anneli (toim) 2008. Hiljainen tieto: tietämistä, toimimista, taitavuutta. Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Gummeruksen Kirjapaino Oy.
- Villikka Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.
- Virtanen, Petri 2007. Arviointi : arviointiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.
- YK, 2011. Raportti vapaaehtoistoiminnan tilanteesta vuonna 2011. Käännös Kansalaisareena ry. Viitattu 20.4.2013. <http://www.kansalaisareena.fi/Yleiskatsaus.pdf>
- YouTube 2012. <http://www.youtube.com/watch?v=uvkLR3pa5QI>

LIITTEET

TUKIHENKILÖKOULUTUS

EHJÄ ry

nim.kirj

Esikyselylomake

Kyselyn avulla saadut tiedot käytetään Jani Pallaskiven Humanistisen Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön ja EHJÄ ry:n tukihenkilökoulutuksen kehittämiseen. Vastauksesi ovat luottamuksellisia. Niistä ei tulla esittämään nimeä, tai muita tunnistettavia tietoja.

Pyydämme sinua kuitenkin täyttämään kuhunkin lomakkeeseen nimikirjaimesi tai muun henkilökohtaisen kuvion (*tähti, sydän...*) jota käytät jokaisessa lomakkeessa. Näin saamme liitettyä käsittelyvaiheessa eri lomakkeiden tiedot yhdeksi kokonaisuudeksi.

Tutkimukseen kuuluu jokaisen koulutuskerran (6) jälkeen kerättävä palaute. Ensimmäisellä kerralla kerätään alla oleva esikyselylomake. Koulutuksen aikana kerätään tietoa myös lyhyen haastattelun muodossa. Toivomme, että täytät jokaisen palautteen ja osallistut haastatteluun sillä näin saamme arvokasta apua koulutuksen jatkosuunnitteluun ja kehittämiseen.

1. **Ikäsi:** _____

2. **Sukupuoli:** rastita vaihtoehto
1. Nainen: ____ 2. Mies: ____

3. **Koulutus:**
Yliopistotutkinto tai sitä suorittamassa: ____
Ammattikorkeakoulututkinto tai sitä suorittamassa: ____
Ylioppilas tai lukiossa: ____
Ammatillinen perustutkinto tai sitä suorittamassa: ____
Ei tutkintoja, ei opiskele: ____

4. **Mistä sait tietää tukihenkilökoulutuksesta?**

---

5. Oletko aiemmin toiminut vapaaehtoisena, jos niin missä?

---

6. Mikä sai sinut lähtemään mukaan tukihenkilökoulutukseen?

---

7. Millaisia odotuksia ja toiveita sinulla on liittyen tukihenkilökoulutukseen?

---

8. Millaisia odotuksia ja toiveita sinulla on tukihenkilönä toimimiseen?

---

9. Mitä odotat saavasi tukihenkilönä toimimisesta?

---

10. Mitä katsot voivasi antaa nuorelle toimiessasi tukihenkilönä?

Liite 2. Koulutus palaute-lomake
TUKIHENKILÖKOULUTUS

EHJÄ ry nim.kirj

Koulutus palaute-lomake

Pvm _____

1. Minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit tälle koulutuskerralle?

- 10
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4

2. Koulutuskerta vastasi sisällöllisesti odotuksiani.

Merkitse rasti ruutuun valitsemasi vaihtoehdon kohdalle:

Täysin samaa mieltä

Jokseenkin samaa mieltä

En osaa sanoa

Jokseenkin eri mieltä

Täysin eri mieltä

3. Mitä hyvää tässä koulutuksessa oli?

---

4. Entä mitä kehitettävää tässä koulutuksessa oli?

---

5. Avoimet kommentit?

Liite 3. Haastattelurunko

ALOITUS

Tavoite: luoda rento yleistunnelma haastateltavan kannalta

Kerrotaan luottamuksellisuudesta ja tavoitteista, vastauksia ei yhdistetä henkilöön

- *Pyydetään lupa äänitykseen. Äänityksen KÄYNNISTYS. Pyydän vastamaan suht. lyhesti.*
- *"Mitäs sinulle kuuluu?"*
- *" Millainen tunnelma on nyt kun TH-koulutusta jäljellä kaksi kertaa?"*

MOTIVAATIO TUKIHENKILÖKOULUTUKSEEN

Tavoite: löytää motivaatiotekijät tukihenkilökoulutukseen lähtemiselle

- *Nimeäisitkö kolme tekijää, jotka saivat lähtemään mukaan lastensuojelun tukihenkilökoulutukseen?*
- *Mietityttäkö jokin erityinen asia ennen päätöksen tekoa?*

ODOTUKSET VS TOTEUTUS

Tavoite: selvittää odotusten toteutuminen

- *Miltä osin koulutus vastasi odotuksiasi ja mieltä taas ei?*
- *Oliko jotain yksittäistä, mikä vastasi parhaiten ja missä taas pettyi (jos missään) pahiten?*

TEEMOJEN ONNISTUMINEN

Tavoite: käydään lävitse yksittäiset teemat ja etukäteen asetetut tavoitteet tukihenkilökoulutukselle

- *Miten koki koulutuksen onnistuneen ko. VÄITTÄMÄT teemassa?*
- *Mitä olisi voinut olla enemmän?*
- *Mitä puolestaan vähemmän?*
- *Tuleeko mieleen konkreettisia parannusehdotuksia liittyen koulutukseen ja se kehittämiseen?*
-

RYHMÄSTÄ JA VERTAISTUKI

- *Millainen ryhmä mielestäni koulutuksessa on? Millainen yleistunnelma.*
- *Kuinka tärkeäksi koet ryhmän roolin tukihenkilökoulutuksen kannalta?*
- *Mitä odotuksia sinulla on ryhmän suhteen koulutuksen jälkeen?*
-

YHTEENVETO

- *Pitääkö koulutusmuotoja sopivina/tehokkaina?*
- *Kokiko saavansa siitä konkreettisia työkaluja tukihenkilönä toimimiseen?*
  - o *Jos ei, niin olisiko toivonut jotain enemmän?*

Avoimet kommentit

- *Muuta kommentoitavaa*

Lämmin kiitos haastattelusta ja ajastasi.

Liite 4. Haastatteluväittämät

	5 Täysin samaa mieltä	4 Jokseen kin samaa mieltä	3 En osaa sanoa	2 Jokseen kin eri mieltä	1 Täysin eri mieltä
Antoi realistisen kuvan tukihenkilötoiminnasta	5	4	3	2	1
Antoi perustietoa lastensuojelusta, sijaishuollosta ja jälkihuollosta	5	4	3	2	1
Antoi tietoa lastensuojelulaitoksesta kasvu- ja elinympäristönä	5	4	3	2	1
Antoi kokemukseen pohjautuvaa tietoa lastensuojelulaitoksesta itsenäistymisestä	5	4	3	2	1
Tarjosi ymmärrystä tukihenkilön roolista nuoren auttamisverkostossa	5	4	3	2	1
Antoi valmiuksia itsenäistyvän nuoren tukemiseen	5	4	3	2	1
Auttoi minua tunnistamaan omat voimavarani ja rajani tukihenkilönä toimimisessa	5	4	3	2	1

LIITE
5.

TULE tukihenkilöksi nuorelle itsenäistymisvaiheeseen

Tukea itsenäistymiseen -projekti (2012-2015) rekrytoi, kouluttaa ja tukee vapaaehtoisia lastensuojelun tukihenkilöitä lastensuojelulaitoksissa asuville 16 - 17 - vuotiaille nuorille itsenäistymisvaiheeseen. Olisiko sinulla kiinnostusta toimia tukihenkilönä?

Muutto omilleen on yleensä iso askel nuorelle. Se on odotettu ja jännittävä vaihe, johon sisältyy usein luotettavan aikuisen kaipuuta, pelkoa pärjäämisestä ja yksin olemisesta. Lastensuojelulaitoksesta jälkihuoltoon siirtyvä nuori kaipaa usein myös tukea muutosvaiheeseen eikä tukea antavia aikuisia välttämättä ole omissa lähiverkostoissa.

Etsimme pääkaupunkiseudulla asuvia henkilöitä, jotka

- ovat kiinnostuneita vapaaehtoistyöstä
- ovat innostuneita toimimaan nuorten parissa ja
- haluavat olla omalta osaltaan ehkäisemässä nuorten syrjäytymistä

ja sen lisäksi

- ovat turvallisia ja luotettavia aikuisia
- elävät tasapainoista elämäntilannetta
- on aikaa ja mahdollisuus sitoutua (tavata nuorta keskimäärin 2-4krt/kk)

Kaikki tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneet haastatellaan ja valitut koulutetaan!

Seuraava tukihenkilökoulutus alkaa Helsingissä lokakuussa 2012. Mikäli kiinnostuit, ota yhteyttä projektikoordinaattoriin!

TUKIHENKILÖKOULUTUS 5.11. – 28.11.2012 OHJELMA

MA 5.11. klo 17.15–19.30

Tutustutaan!

Kurssin ohjelma ja tavoitteet

Vapaaehtoistoiminta ja tukihenkilötoiminnan periaatteet

Tukihenkilöksi – polun alussa

La 10.11. klo 10.00–15.00

Perustietoa lastensuojelusta

Nuoruus ja itsenäistyminen

Tukihenkilön rooli

Ma 12.11. klo 18.00–20.00

Tukihenkilönä itsenäistyvälle nuorelle – kokemusasiantuntijat
kouluttamassa

La 17.11. klo 10.00–15.00

Tukihenkilön ja tuettavan välinen suhde ja tukisuhteen
rakentuminen

Vuorovaikutus

Tukisuhteen haasteita

Tukihenkilönä viihtyminen ja jaksaminen

Kokemuksia tukihenkilönä toimimisesta: Tukihenkilön puheenvuoro

Ma 26.11. klo 17.15–19.15

Arki lastensuojelulaitoksessa ja jälkihuollossa
ammattityöntekijän silmin

KE 28.11 klo 17.15–19.30

Tukihenkilötoiminnan käytännöt